

Lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden rakenteellinen vaikuttaminen Helsingin Sanomissa vuosina 2017-2019

Tiffany Erikkilä

Maisterintutkielma

Humanistis-

yhteiskuntatieteellinen

tiedekunta

Kokkolan Yliopisto-
keskus Chydenius

Syksy 2020

TIIVISTELMÄ

Lastensuojelun rakenteellinen vaikuttaminen Helsingin Sanomissa vuosina 2017–2019

Tiffany Erikkilä

Sosiaalityö

Maisterintutkielma

Kokkolan Yliopistokeskus Chydenius

Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta

Jyväskylän yliopisto

Ohjaaja: YTT Sirkka Alho

Syksy 2020

Sivumäärä: 58 sivua + 1 liite

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää millaista rakenteellista vaikuttamistyötä sosiaalialan ammattilaiset ja järjestöjen edustajat toteuttavat valtamediassa? Näkyvätkö rakenteellisen sosiaalityön vaatimus ja perustehtävät sosiaalityöntekijöiden puheenvuoroissa? Lisäksi tarkastelen millaisena rakenteellisen vaikuttamisen sisältö sosiaalityöntekijöiden tai sosiaalialan esimiehien, sekä järjestöjen edustajien tuottamana näyttäytyy julkisessa keskustelussa?

Tutkimus on kvalitatiivinen aineistolähtöinen sisällönanalyysi. Tutkimuksen aineistona on Helsingin Sanomien artikkelit vuosilta 2017–2019, jotka ovat sosiaalityöntekijöiden, järjestöjen edustajien tai sosiaalityön esimiehien itsensä tuottamia tai heitä on haastateltu uutisoinnin tueksi.

Tutkimani ilmiö näyttäytyy aineistoni valossa moniulotteiselta. Aineistoni edustaa yhtä yksittäistä vaikuttamisen kanavaa, eikä tarjoa kokonaiskuvaa kaikesta siitä yhteiskunnallisesta vaikuttamistyöstä, jota sosiaalityöntekijät ja esimerkiksi sosiaalialan ammattijärjestöt tekevät. Lastensuojelun sosiaalityöhön liittyvä rakenteellinen vaikuttaminen on monipuolista ja se koskee monia erilaisia yksilön ja yhteiskunnan, sekä olemassa olevan lainsäädännön vaikutuspiirissä tapahtuvia tilanteita. Se pohjautuu kuitenkin hyvin vahvasti työntekijöiden kokemukseen laadukkaasti ja eettisesti kestävästä sosiaalityön toteuttamismahdollisuuksista, sekä asiakkaiden esiin tuomiin yksittäistapauksiin.

Tutkielman tuloksista voidaan päätellä, että rakenteellisen vaikuttamistyön päähuomionaihe on tutkitulla ajanjaksolla lastensuojelun sosiaalityön toteuttamisen rakenteissa. Jatkuva pula sosiaalityöntekijöistä, kiire ja suuret asiakasmäärät heijastuvat myös asiakkaiden tilanteisiin ja heidän saamaansa palveluun.

Sisällys

1 JOHDANTO	4
2 AIEMMAT TUTKIMUKSET	7
3 RAKENTEELLINEN SOSIAALITYÖ	10
3.1 Rakenteellisen sosiaalityön tavoite	10
3.2 Rakenteellisen sosiaalityön haasteet	14
3.3 Rakenteellinen sosiaalityö ja julkinen viestintä	17
4 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYS	19
4.1 Tutkimuksen tavoite ja tarkoitus	19
4.2 Tutkimuskysymys	19
5 TUTKIMUKSEN MENETELMÄ JA AINEISTO	20
5.1 Tutkimuksen menetelmä	20
5.2 Tutkimuksen aineisto ja sen hankinta	22
6 TUTKIMUSTULOKSET	28
6.1 Vaikuttamisen keinot	28
6.2 Sosiaalityöntekijöiden tuottama rakenteellisen sosiaalityön sisältö teemoittain	29
6.2.1 Sosiaalityön resurssit ja etiikka	29
6.2.2 Resurssipulan suorat vaikutukset	32
6.2.3 Rakenteellisen sosiaalityön esteet	33
6.2.4 Globalisoituva ja muuttuva yhteiskunta	34
6.2.5 Uudet palvelut	36
6.2.6 Sosiaalityöntekijöiden negatiiviset kokemukset asiakkaistaan	38
6.2.7 Asiakkaiden kokemukset saamastaan palvelusta	39
6.3 Tulosten yhteenveto	40
7 JOHTOPÄÄTÖKSET	41
8 YHTEENVETO JA POHDINTA	46
8.1 Tutkimuksen anti	46
8.2 Pohdinta	49
LÄHTEET:	52
Internet lähteet:	56
Lakilähteet:	58
Aineistoartikkelit julkaisujärjestyksessä	59

1 JOHDANTO

Tutkimukseni aihe nousee niin mediassa käytävästä vilkkaasta ajankohtaisesta keskustelusta, kuin siitä näkökulmasta, että etenkin lastensuojelun sosiaalityö kärsii työntekijöiden vähyydestä ja huonosta maineesta. Rakenteelliset työhön liittyvät ongelmat nostetaan helposti esiin, kuten liian suuret asiakasmäärät tai asiantuntijatehtävään suhteutettu liian pieni palkka. Sosiaalityöntekijöiltä odotetaan kehittämistä ja uusia ratkaisuja alati muuttuvassa yhteiskunnassa, jossa myös paikalliset sosiaaliset ongelmat, sekä yhteiskunnalliset ilmiöt muuttuvat globaalien muutosten myötä. Mielenkiintoni kuitenkin keskittyy sosiaalityöntekijöiden pyrkimykseen yhteiskunnalliseen muutokseen ja rakenteellisen sosiaalityön yhteen perustehtävään, eli asiakkaiden asianajoon ja puolesta puhumiseen.

Sanna Lähteinen, Suvi Raitakari, Kaija Hänninen, Anniina Kaittila, Taru Kekoni, Suvi Krok ja Pia Skaffari (2017, 13) ovat kuvanneet sosiaalityötä ja sen koulutustavoitteita seuraavasti: ”Sosiaalityössä työskennellään yhteiskunnallisten rakenteiden, sosiaalisten ongelmien ja vaikeiden yksilöllisten elämäntilanteiden rajapinnoilla. Kyse on yksilö-, perhe-, yhteisö- ja yhteiskuntatasoisten ongelmatilanteiden jäsentämisestä, ongelmia ennaltaehkäisevien ja vaikuttavien ratkaisujen tunnistamisesta ja niiden edistämisestä. Sosiaalityö on yhtäältä sekä erityistä tukea tarvitsevien ja vaikeissa elämäntilanteissa olevien asiakkaiden kanssa työskentelyä, että yhteiskunnallista vaikuttamistyötä heidän asemansa ja elinolojensa parantamiseksi. Sosiaalityön ytimessä on erilaisten yhteiskunnallisten ja yksilöllisten intressien yhteensovittaminen eettisesti kestäväällä tavalla, ihmisoikeuksien puolustaminen, sosiaalisen toimintakyvyn vahvistaminen, kärsimyksen lievittäminen sekä hyvinvoinnin ja yhdenvertaisuuden lisääminen.”

Sosiaalityö on ihmisoikeusammatti, jossa yksilön oikeudet hyvään ja ihmisarvoiseen elämään ovat keskiössä. Sosiaalityön asiakkaiden tilanteisiin ja mahdollisuuksiin ajaa asiakkaan asiaa vaikuttavat vahvasti myös yhteiskunnan rakenteet. Sosiaalihuollon rakenteellisen työn toteuttamisen vastuu ja velvollisuus on kirjattu osaksi sosiaalihuoltolakia. Rakenteellista sosiaalityötä tehdään jatkuvasti niissä rakenteissa, joissa sosiaalityöntekijöillä on suora vaikutusmahdollisuus, kuten sosiaalitoimistossa ja muissa työyhteisöissä. Se on usein näkyvätöntä, mutta työn käytännön arkea helpottavaa työtä. Tyytyvätkö sosiaalityöntekijät pääasiassa vain tähän, vai pyrkivätkö sosiaalityöntekijät tuomaan esille havaitsemiaan yhteiskunnallisia rakenteellisia heikkouksia, myös julkiseen keskusteluun?

Sosiaalityö ja etenkin lastensuojelun sosiaalityö herättää paljon julkista keskustelua. Mediassa esiin nousevat usein negatiiviset kertomukset, jotka luovat mielikuvia sosiaalityöstä. Yksittäisten henkilöiden tarinat edustavat asiakkaan kokemuksia saamastaan palvelusta, mutta eivät luo kokonaiskuvaa sosiaalityöstä ja sosiaalitoimistojen arjesta julkisena toimijana. Etenkin lastensuojelun julkisuuskuva muodostuu usein negatiiviseksi. Katriina Sirkka (2014, 123) kirjoittaa sosiaalitoimistoihin vahvasti liittyvästä hiljaisuuden kulttuurista, joka on pitkään ollut vahvasti läsnä sosiaalityöntekijöiden puheissa, mutta josta sosiaalityöntekijöitä on myös vahvasti moitittu. Sosiaalityöntekijöiden toivotaan ottavan enemmän osaa julkiseen keskusteluun.

Sirkan (2014, 123) mukaan on syntynyt käsitys, että sosiaalityöntekijät eivät pyri vaikuttamaan yhteiskunnan tapahtumiin, vaan katsovat niitä vierestä. Pikkuhiljaa sosiaalityön hiljaisuuden aikakausi on kuitenkin väistymässä ja sosiaalityö, sekä sosiaalityöntekijät näkyvät yhä enenevässä määrin niin valtamedioissa, kuin sosiaalisessa mediassakin. Sosiaalityöntekijät esiintyvät omilla nimillään ja tuovat rohkeasti ilmi näkemyksiään niin työnsä, kuin yhteiskunnallisen keskustelun kannalta oleellisista ilmiöistä. Julkisen keskustelun avulla sosiaalityöntekijöiden on mahdollista pyrkiä vaikuttamaan siihen, millaisena yhteiskunnallisena toimijana ja vaikuttajana se nähdään. Sekä miten yhteiskunnan rakenteita tulisi uudelleen organisoida sosiaalityön asiantuntemuksen pohjalta.

Tutkimuksessani perehdyn siihen, millaista rakenteellista vaikuttamista on nähtävissä sosiaalityön julkisissa kannanotoissa ja keskusteluissa. Mielenkiintoni kohdistuu myös siihen, kuinka sosiaalityön yhteiskunnallisen vaikuttamisen tehtävä näyttäytyy käytännössä aineiston pohjalta. Tutkimuksen tavoitteena on tehdä näkyväksi se, millaista sisältöä sosiaalityöntekijät itse tuottavat julkiseen keskusteluun ja miten rakenteellisen sosiaalityön tehtävä toteutuu. Tutkimustehtävänä on tarkastella sosiaalityön työntekijälähtöistä näkyvyyttä ja näkyvyyden tavoitteita. Tutkimuksen teoreettiset lähtökohdat ovat rakenteellisen sosiaalityön lakisääteisessä tehtävässä ja tuotetun sisällön analysoinnissa.

Tutkimus on laadullinen sisällönanalyysi, jonka aineistona on Helsingin sanomien sosiaalityötä ja sosiaalityöntekijöitä koskevat kirjoitukset, joissa tiedon tuottajina ovat sosiaalityöntekijät, sosiaalityöntekijöiden esimiehet, sekä sosiaalialan ammattijärjestöjen edustajat. Aineisto koostuu julkaisuista vuosien 2017–2019 ajalta. Koen, että aihe ja näkökulma avaavat niitä rakenteellisia heikkouksia, joiden kanssa sosiaalityö painii. Lisäksi toivon, että tutkimus antaa myös vastauksia siihen, millaista yhteiskunnallista vaikuttamista tapahtuu ja

miten siinä voitaisiin kehittyä? Millaisin keinoin rakenteellisen sosiaalityön ja sitä kautta yhteiskunnallisen vaikuttamisen toteuttaminen mahdollistuu sosiaalityöntekijän näkökulmasta. Onko sosiaalityöntekijöiden hiljaisuuden aika ohi?

Tutkielmani jäsenyyt siten, että seuraavassa luvussa perehdytään muutamaan ajankohtaiseen rakenteellisen sosiaalityön tutkimukseen. Tämän jälkeen esittelen tutkimukseni teoreettista viitekehitystä, joka koostuu rakenteellisen sosiaalityön lakisääteisestä perustehtävästä, siihen liittyvistä haasteista ja julkisesta viestinnästä osana rakenteellisen sosiaalityön toteuttamista. Tämän jälkeen esittelen tutkimusasetelmani kokonaisuudessaan, aineistonkeruuprosessin, sekä itse aineiston. Johtopäätöksissä kokoan aineistossa esiintyneitä teemoja asiakokonaisuuksiksi ja peilaan tutkimustuloksiani aiempiin tutkimuksiin ja olemassa olevaan teoriatietoon. Viimeisessä luvussa pohdin tutkimukseni onnistumista, kokoan yhteen tutkimuksen annin, sekä pohdin mahdollisia kiinnostavia jatkotutkimusaiheita.

2 AIEMMAT TUTKIMUKSET

Media ja etenkin sosiaalinen media osana sosiaalityön tiedontuotantoa ja näkyvyyttä on lisääntynyt viime vuosien aikana. Vantaan lastensuojelu on ollut edelläkävijä ja avannut Instagram tilin vuonna 2016. Sen tarkoituksena on kuvata työn todellista arkea, työtapoja ja sosiaalityöntekijöitä. Sillä on myös vahva rakenteellisen sosiaalityön tavoite. (Vantaan Sanomat 14.11.2016.) Tämän jälkeen moni kunta on seurannut esimerkkiä ja siirtynyt sosiaaliseen mediaan. Vantaan lastensuojelun Instagram-tilillä on tämän tutkimuksen tekohetkellä hieman päälle 2000 seuraajaa. Se on aika pieni prosentti 1,8 miljoonasta suomalaisesta Instagramin käyttäjästä. (Pönkä 2020.) Kovin laajalle leviävästä tiedontuotannosta tai yhteiskunnallisesta vaikuttavuudesta ei siis voida sosiaalisen median osalta vielä puhua. Tämä kuitenkin antaa viitteitä siitä, että vaikuttaminen ja työn todellisuuden kuvaaminen koetaan maanlaajuisesti tärkeäksi. Sosiaalisen median avulla sosiaalityötä pyritään tekemään myös helpommin lähestyttäväksi. Se ei kuitenkaan tavoita vielä yhtä suuria lukijamääriä, kuin esimerkiksi valtakunnalliset päivälehdet.

Mediaan ja rakenteelliseen vaikuttamiseen liittyvää sosiaalityön tutkimusta on tehty paljon viimeisen vuosikymmenen aikana etenkin pro- gradu tutkimusten muodossa. Mediavaikuttaminen, julkisuuskuva ja median luomat mielikuvat, sekä paljon julkisuutta saaneet yksittäistapaukset ovat olleet tutkimusten kohteina. Laajempaa tutkimusta rakenteellisen sosiaalityön näkökulmasta sosiaalityön ja vaikuttamisen yhdistämisestä ovat tehneet esimerkiksi Anita Sipilä (2011) ja Laura Tiitinen (2019) väitöskirjoissaan.

Sipilä (2011) on tutkinut muun muassa sosiaalityöntekijöiden vaikuttamismahdollisuuksia omassa työssään. Sipilä toteaa sosiaalityöntekijöiden yhteiskunnallisen vaikuttamisosaamisen olevan tärkeä ammatillisen osaamisen kehittämishaaste. Hänen tutkimuksensa mukaan etenkin sosiaalipoliittista kehittämisaamista tulee vahvistaa. Hän korostaa sosiaalityön asiantuntijuutta osana hyvinvointityötä. Sipilän tutkimuksessa kävi ilmi, että sosiaalityöntekijät eivät koe sosiaalipoliittisia vaikutusmahdollisuuksiaan kovinkaan hyviksi. (Mt. 14, 143, 150.) Hänen aineistonsa osittaa, että sosiaalityöntekijät kokivat voivansa vaikuttaa parhaiten työhyvinvointiin, sekä mahdollisuuteen toteuttaa hyvää sosiaalityötä. Sosiaalipoliittiset vaikutusmahdollisuudet nähtiin olevan lähinnä johtotehtävissä ja esimiesasemissa toimivilla henkilöillä. Anita Sipilä arvioi, että syynä vaikutusmahdollisuuksien vähyteen ovat sosiaalityöntekijöiden aikapula, jolloin kaikki aika menee asiakastyöhön, kunnallisen

päätöselimen kiinnostuksen vähyys työntekijöiden tuottamaa tietoa kohtaan, tai saatua tietoa ei osata hyödyntää kunnallisessa päätöksenteossa (Sipilä 2011, 143–44.)

Laura Tiitisen (2019) väitöskirja käsittelee sosiaalialan ammattilaisten toteuttamaa media-vaikuttamista ja siihen liittyviä valtakamppailuja. Hän on tutkinut muun muassa sitä, millaisena sosiaalialan ammattilaisen mediavaikuttaminen näyttäytyy. Tiitinen on analysoinut aineistoaan hyödyntäen teorialähtöistä sisällönanalyysiä. Tiitisen mukaan sosiaalialan vaikuttaminen median kentällä on prosessi, johon vaikuttavat erilaiset toimijat, sekä reagointi vaikuttamiseen. Erilaiset kentällä vallitsevat käsitykset puhujan oikeuksista vaikuttavat media-vaikuttamiseen. Tiitinen havaitsi myös, että hiljaisuuden kulttuuria ylläpidetään edelleen työyhteisöissä. Vaientaminen kohdistuu etenkin kriittiseen vaikuttamiseen. Hän toteaa myös, että mediavaikuttamisella voidaan niin saavuttaa, kuin menettää pääomia. (Mt. 3–4, 112–113.)

Tiitisen (2019) esittämien osatutkimuksen tuloksien mukaan rakenteellisen sosiaalityön tavoitteet voidaan jakaa kolmeen kategoriaan; Ensinnäkin ongelmien ehkäisyyn ja vastuun osoittamiseen, oikeudenmukaisuuden jakamiseen, sekä maineen luomiseen. Ongelmien ehkäisy ja vastaanottaminen näyttäytyi työntekijöiden pyrkimyksenä välittää saamaansa tietoa sosiaalisista ongelmista ja ehkäistä niitä, sekä osoittaa vastuuta niiden hoitamisesta. Oikeudenmukaisuuden jakamisessa on kyse siitä, että työntekijät ajavat julkisesti asiakkaiden ja sosiaalialan asioita. Mainetta luotiin sen sijaan pyrkimyksillä vaikuttaa sosiaalisten ilmiöiden ja palveluiden maineeseen. (Mt. 86–87).

Rakenteellinen sosiaalityö pitää sisällään myös sosiaalista raportointia, joka näkyy yhä vahvemmin sosiaalitoimistojen käytännön työssä ja jonka merkitys tiedontuottajana on vahvistumassa. Rakenteellinen sosiaalityö tähtää muutokseen ja asiakkaidensa asioiden ajoon. Jari Heinonen (2014, 49) toteaa valtaistumisen olevan rakenteellisen sosiaalityön ydin. Hänen mukaansa sosiaalityön yhteiskunnalliseksi tavoitteeksi voidaan nähdä vaikuttava rakenteellinen sosiaalityö. Taina Hussi (2005, 8, 26) on määritellyt sosiaalisen raportoinnin olevan asiakastyöstä lähtevää laadullinen tiedon tuotantoa, jonka tavoitteena on asiakkaan elämänlaadun parantaminen. Elämänlaadun parantamiseen pyritään vaikuttamaan niin olemassa olevien palveluiden, kuin verkostoyhteistyön kehittämisen kautta. Sosiaalisen raportoinnin tiedontuotanto perustuu ajantasaiseen, niin ammattilaisilta, kuin palvelun käyttäjiltäkin saatuun palautteeseen.

Hussi (2005) on kehittänyt ja tutkinut sosiaalisen raportoinnin käytännön kokemuksia. Helsingissä vuosina 2002–2003 toteutetun sosiaalisen raportointi hankkeiden tulosten mukaan sosiaalinen raportointi vaikuttamiskanavana koettiin pääosin positiivisesti ja osallistujat kokivat tulleeensa kuuluksi. Sosiaalisella raportoinnilla nähtiin olevan myös positiivinen vaikutus organisaation ulkopuolella tapahtuvaan muutostyöhön. (Mt. 2005, 30, 68.)

Myös Sosiaalityö hyvinvointipolitiikan välineenä 2015– toimenpideohjelma nostaa sosiaalisen raportoinnin yhdeksi rakenteellisen sosiaalityön menetelmäksi. Toimenpideohjelmassa painottuu asiakkaiden ja sosiaalityön arjesta saatava tieto, jonka merkitys korostuu päätöksenteon tukena (Karjalainen & Sarvimäki 2005, 48–49.)

3 RAKENTEELLINEN SOSIAALITYÖ

3.1 Rakenteellisen sosiaalityön tavoite

Rakenteellisen sosiaalityön tehtävä ja tavoitteet on säädetty sosiaalihuoltolaissa: Rakenteellisella sosiaalityöllä on huolehdittava sosiaalista hyvinvointia ja sosiaalisia ongelmia koskevan tiedon välittymisestä ja sosiaalihuollon asiantuntemuksen hyödyntämisestä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi.

Voimassa olevan sosiaalihuoltolain (SHL 30.12.2014/1301 7§) mukaan rakenteelliseen sosiaalityöhön kuuluu:

- 1) sosiaalihuollon asiakastyöhön perustuvan tiedon tuottaminen asiakkaiden tarpeista ja niiden yhteiskunnallisista yhteyksistä sekä tarpeisiin vastaavien sosiaalipalvelujen ja muun sosiaalihuollon vaikutuksista;*
- 2) tavoitteelliset toimet ja toimenpide-ehdotukset sosiaalisten ongelmien ehkäisemiseksi ja korjaamiseksi sekä kunnan asukkaiden asuin- ja toimintaympäristöjen kehittämiseksi;*
- 3) sosiaalihuollon asiantuntemuksen tuominen osaksi kunnan muiden toimialojen suunnittelua sekä yhteistyö yksityisten palveluntuottajien ja järjestöjen kanssa paikallista sosiaalityötä sekä muuta palvelu- ja tukivalikoimaa kehittäen.*

Sosiaalihuoltolakia mukaillen Elina Palola on määritellyt Talentia-lehden artikkelissa rakenteelliselle sosiaalityölle kolme oleellista tehtävää:

- 1. Tuotetaan tietoa asiakkaiden tarpeista ja niiden yhteiskunnallisesta merkityksestä.*
- 2. Määritellään tavoitteelliset toimet ongelmien korjaamiseksi, jotka voivat olla pieniäkin muutoksia työn järjestämisessä.*
- 3. Tuodaan sosiaalityön asiantuntemus politiikan ja päätöksenteon avuksi.*

(Kettunen 2015)

Kati Närhi (2003, 59) toteaa artikkelissaan rakenteellisen sosiaalityön toimintaidean perustuvan sosiaalityöntekijän tekemiin havaintoihin asiakkaidensa maailmasta ja toisaalta myös tietoisuuteen asiakkaiden itse tekemistä havainnoista. Näiden havaintojen perusteella sosiaalityöntekijä pyrkii analysoimaan yhteiskunnallisia epäkohtia. Epäkohtien viestittäminen on työntekijöiden oikeus, mutta myös velvollisuus. Anneli Pohjola (2014) toteaa rakenteellisen sosiaalityön ymmärryksen tiivistyvän vaikuttamistoiminnaksi, tavoitteenaan laajempien yhteiskunnallisten rakennetekijöiden, järjestelmien ja olosuhteiden muuttamiseksi ihmisen hyvinvointia tukeviksi. Tieto kumpuaa asiakastyöstä saadusta tiedosta, asiakkaiden elämäntilanteiden syvästä tuntemuksesta, jonka pohjalta rakenteellisten muutostarpeiden jäsentäminen ja keinojen löytäminen on mahdollista (Pohjola 2014, 26).

Katriina Sirkka (2014), sekä Arja Kilpeläinen ja Marjo Romakkaniemi (2014) määrittelevät rakenteellisen sosiaalityön käsitteen olevan sidoksissa yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen, ihmisten osallisuuden lisäämiseen ja sosiaalista hyvinvointia haittaavien tekijöiden vähentämiseen ympäristöstä (Sirkka 2014, 119; Kilpeläinen & Romakkaniemi 2014, 137).

Riitta Vornanen, Juha Hämäläinen ja Maritta Törrönen (2016) korostavat yhteiskunnan rakenteiden vaikutusta ihmisten elinolosuhteisiin, sekä toteavat sosiaalityön toimintaedellytysten ja toimintaympäristön muovaantuvan yhteiskunnan rakenteiden vaikutuksista ihmisten hyvinvointiin ja sosiaalisiin ongelmiin. He uskovat, että yhteiskuntapoliittisella vaikuttamisella on mahdollisuuksia vaikuttaa siihen millaiset elinolosuhteet mahdollistuvat ja miten hyvinvointi toteutuu eri väestöryhmissä. (Mt. 2016, 201–202.) Liisa Hokkanen (2013) käyttää artikkelissaan sosiaalisen asianajon käsitettä, jolla tarkoitetaan sosiaalityön osallistumista sosiaalisen oikeudenmukaisuuden edistämiseen. Hokkanen toteaa sosiaalityön olevan keskiössä olevan ne yksilöiden ja yhteisöjen yhteiskunnalliset suhteet, joissa sosiaalinen eriarvoisuus syntyy, uudistuu ja hävitetään (Hokkanen 2013, 55).

Merlinda Weinberg (2008) esittää rakenteellisen sosiaalityön strukturoituna analyysin välineenä sosiaalityöntekijöille, jotka ovat huolissaan sosiaalisen oikeudenmukaisuuden toteutumisesta. Hänen mukaansa kyseessä on moraalinen teoria, jonka lähtökohtana sosiaalisten ongelmien syiden tarkastelu ja rakenteiden muokkaaminen. Rakenteellinen sosiaalityö on osa kriittistä traditiota, jonka huolenaiheena on poliittisen päätöksenteon eriarvoistava vaikutus yksilöihin. Myös Weinberg määrittelee rakenteellisen sosiaalityön päätehtäväksi sosiaalisen eriarvoisuuden ehkäisemisen.

Anneli Pohjola (2016) jakaa rakenteellisen sosiaalityön neljään ydinalueeseen: Tietotyöhön, strategiatyöhön, inklusiotyöhön ja oikeudenmukaisuustyöhön. Tietotyö on tutkimusperustaisen tiedon tuottamista ja välittämistä. Tietotyön yksi osa-alue on Pohjolan mukaan julkisuustyö, joka koostuu muun muassa tiedon välittämisestä, sosiaalisesta raportoinnista ja viestinnästä. Strategiatyöhön kuuluu muun muassa poliittinen vaikuttaminen, ennaltaehkäisevä työ, sekä tulevaisuuden visiointi. Inklusiotyö pitää sisällään asiakkaan osallistamisen ja vaikuttamistyön esimerkiksi verkostoissa. Oikeudenmukaisuustyössä on kyse eettisestä vastuusta, sekä asiakkaan oikeuksien ja hyvinvoinnin edistämisestä. Lisäksi Pohjola näkee johtamisen ja sosiaalipoliittisen työn rakenteellista sosiaalityötä läpäisevinä tehtävinä.

Rakenteellisen sosiaalityön historiallista kehitystä tarkasteltaessa voidaan toisaalta nähdä pitkä historia. Toisaalta rakenteellinen sosiaalityö sellaisenaan, ainakaan käsitteenä, ei saa kovin kauas kantoisia historiallisia ulottuvuuksia. Rakenteelliseen sosiaalityöhön ja sen asemoimiseen on kiinnitetty huomiota sosiaalityön lainsäädännön uudistamisraportissa vuonna 2012. Raportissa korostetaan tutkimustiedon, työntekijöiden ja asiakkaiden kokemusasiantuntijuuden merkitystä osana sosiaalihuollon kehittämistä. Lisäksi raportti korostaa rakenteellista sosiaalityötä osana päättäjien tiedonsaantia alueen palveluista. (Heinonen 2014, 38.) Paavo Viirkorpi (1990, 9) esittää, että ”ajatus sosiaalihuollon ja sosiaalityön rakenteellisesta tehtävästä, eli toiminnasta yhteiskunnallisten epäkohtien poistamiseksi ja uudistusten aikaansaamiseksi on kummitellut mukana sosiaalihuollon ideologiassa ainakin koko kuluvan vuosisadan ajan.”

Weinberg (2008) määrittelee rakenteellisen sosiaalityön teoreettiset lähtökohdat luokkayhteiskunnan aikaan. Jo 1970-luvulla teoreettinen keskustelu koski vähemmistöryhmiä ja sosiaalisen pääoman epätasaista jakautumista. Poliittisen vallan ja päätöksenteon vaikutus nähtiin oleellisena osana eriarvoisuuden vastaisessa työssä.

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön toimenpideohjelmassa vuodelle 2015 sosiaalityön tulevaisuuden uskotaan perustuvan vahvaan uskoon muun muassa rakenteellisen sosiaalityön ja yhteistyön merkityksen lisääntymiseen. Valtioneuvoston raportissa sosiaalityöntekijä määritellään tiedontuottajaksi yhteistyössä moniulotteisen toimintaympäristönsä kanssa. Raportissa linjataan sosiaalityön olevan ensisijaisesti vuorovaikutusta ja toimintaa, jonka tavoitteena on ihmisten elämäntilanteisiin vaikuttaminen. (Karjalainen & Sarvimäki 2005, 32–33.)

Tiitinen (2019) toteaa asiakastyötä tekevien sosiaalialan ammattilaisten havaitsevan systemaattisesti toistuvat rakenteelliset epäkohdat, jotka heikentävät ihmisten oikeuksia, sekä heidän auttamistaan. Palvelujärjestelmän epäkohtien ja onnistumisten julkituominen on osa sosiaalipoliittista palautejärjestelmää (Tiitinen 2019, 114). Ilmoittamiskäytännöllä ja julkiseen keskusteluun osallistumisella on tarkoitus turvata kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevien asiakkaiden huolenpito (Heikkinen 2017, 42.). Kokemuksen ja sitä kautta syntyneen asiantuntijuuden merkitys saa jatkuvasti enemmän jalansijaa yhteiskunnallisen päätöksen teon osana. Tutkimustieto yhdistettynä kokemukseen tarjoaa parhaan mahdollisen asiantuntijuuden, jota on opittu nykypäivänä myös vahvemmin arvostamaan.

Yhteiskunnan rakenteilla on vaikutusta ihmisten hyvinvointiin ja elinolosuhteisiin. Yhteiskunnan rakenteet vaikuttavat myös sosiaalisten ongelmien taustalla. Sosiaalisilla ongelmilla sen sijaan on vaikutuksensa sosiaalityön ja muiden ammatillisten toimijoiden toimintaedellytyksiin, sekä niihin ympäristöihin, jossa ne toimivat. Yhteiskuntapoliittisen vaikuttamisen tavoitteena on vaikuttaa siihen, millaiset elinolosuhteet ovat mahdollisia, miten yhteiskunnan resurssit jakautuvat ja miten eri väestöryhmien hyvinvoinnista voidaan huolehtia tasa-vertaisemmin. (Vornanen ym. 2016, 201–202.) Pauli Niemelän (2016) mukaan sosiaalityöllä on vastuu pyrkiä parantamaan yhdessä asiakkaan kanssa hänen aineellista, henkistä ja sosiaalista hyvinvointiaan ja siihen sisältyviä vuorovaikutussuhteita, sekä edistää ja turvata asiakkaiden hyvinvointia (Niemelä 2016, 97).

Mirja Satkan, Anneli Pohjolan ja Marketta Rajavaaran (2003) mukaan sosiaalityön tieteellistämistä, tutkimuksesta, tiedontuotannosta tai teorian ja käytännön yhdistämisestä käytiin keskustelua etenkin 1980-luvulla. Tuolloin lisääntyivät myös asiantuntijoiden puheenvuorot, jossa painopiste oli sosiaalityön käytännön osaamisen ja tutkimuksella tuotetun tiedon merkityksestä osana julkisia palveluja. Nähtiin käytännön sosiaalityöstä tuotetun tiedon merkitys osana julkisia palveluja ja niiden tuottamista. Rakenteellisen sosiaalityön termi vakiintui käytäntöön 1980-luvun alussa. (Mt. 2003, 15.) Termin vakiintumiseen vaikuttivat muutokset sosiaalihuoltolaissa ja lastensuojelulaissa ja niihin kirjatut kunnallisen sosiaalihuollon velvoitteet ja valtuudet sosiaalisten olojen kehittämiseksi ja sosiaalisten epäkohtien poistamiseksi (Satka ym. 2003, 16).

Pauli Niemelä (2016) kuvaa sosiaalityötä legitiiminä institutionaalisenä vastavuoroisuusjärjestelmänä. Järjestelmällä edistetään hyvinvointia, sekä tuotetaan tietoa ihmisten tarpeista ja tarvittavista resursseista. Toisaalta tiedonvälityksen tulee toimia vastavuoroisesti, jossa

sosiaalityö välittää tietoa ihmisille heidän mahdollisuuksistaan ja käytettävissä olevista resursseista. (Niemelä 2016, 107.)

Juha Luomalan (1998) mukaan modernissa sosiaalipolitiikassa ei voida unohtaa myöskään ekologisia lähtökohtia, jos ihmisen hyvinvoinnista ollaan kiinnostuneita vähänkään pidemmällä tähtäimellä (Luomala 1998, 37.). Myös Aila-Leena Matthies ja Kati Närhi pitävät ekososiaalisia kysymyksiä tärkeänä osana rakenteellista sosiaalityötä. He jäsentävät ekososiaalista lähestymistapaa sateenvarjokäsitteen kautta, jonka alla voidaan tarkastella useilla eri tavoilla elinympäristön ja ihmisen välisen suhteen vuorovaikutusta, sekä ekologisen ja sosiaalisen kestävyuden kysymyksiä sosiaalityössä (Matthies & Närhi 2014, 91). Vaikka en tässä tutkimuksessa lähesty aiheitani varsinaisesti ekososiaalisesta näkökulmasta, on se mainitsemisen arvoisen näkökulma, sillä se näyttää saavan yhä enemmän jalansijaa rakenteelliseen sosiaalityöhön liittyvissä kirjoituksissa, keskusteluissa ja tutkimuksissa.

3.2 Rakenteellisen sosiaalityön haasteet

Riitta Vornanen, Juha Hämäläinen ja Maritta Törrönen (2016, 201) ovat pohtineet vahvan hyvinvointivaltion kehittämisen mahdollista negatiivista vaikutusta sosiaalityöntekijöiden yhteiskuntapoliittisille vaikuttamistarpeille. Toisaalta he myös esittävät, että sosiaalityön yhteiskunnallinen tehtävä nousee esille keskusteluissa yhä vahvemmin. Yhtenä hypoteesina tähän he esittävät hyvinvointivaltion murenemisen ja sen mukanaan tuoman sosiaalipoliittisen vaikuttamisen entistä suuremman tarpeen.

Rakenteellisen sosiaalityön ja sosiaalityön asiantuntijuuden kehittyminen on vielä kesken. Niiden voidaan ajatella myös kehittyvän käsi kädessä. Mitä enemmän sosiaalityön asiantuntijuutta ja tutkimustietoa on saatavilla ja käytettävissä, sitä vaikuttavampaa ja varteenotettavampaa rakenteellisesta sosiaalityöstä tulee. Jari Heinonen (2014, 59) toteaa, että rakenteellinen sosiaalityö menestyy, jos se kykenee tarjoamaan toimivia ratkaisuja aikamme haastaviin sosiaalisiin kysymyksiin ja ottamaan askeleita kohti tulevaisuutta. Juha Luomala (1998) korostaa, että sosiaalityön ideologinen tavoite on sen asiakkaiden vaikutusvallan kasvattaminen heitä koskevassa päätöksenteossa. (Luomala 1998, 38.)

Yhteiskunta on alati muuttuva ja globalisoitumisen myötä se kohtaa myös uusia haasteita, jotka heijastuvat myös sosiaalityöhön ja sosiaalityön asiakkaiden olosuhteisiin. Minna

Zechner ja Marjo Romakkaniemi toteavat, että sosiaalipolitiikan ja palvelujärjestelmän on pysyttävä mukana muutoksessa, jotta se voi huolehtia kansalaistensa hyvinvoinnista. Palvelujärjestelmä kohtaa uusia vaateita ja aiemmat kulttuuriset mallit kyseenalaistuvat. Ihmisten erilaiset sosiaaliset, fyysiset ja psyykkiset tilanteet ja lähtökohdat, jolloin myös tuen tarpeet ovat hyvin vaihtelevia. (Zechner & Romakkaniemi 2020.) Yhteiskunnan muutosten vaikutukset ovat nähtävissä myös tämän tutkimuksen aineistossa edempänä.

Laura Tiitinen toteaa *Talentia*-lehden artikkelissa ajan olevan olennainen ja merkittävä tekijä vaikuttamisessa. Ajan tulee olla otollinen muutokselle ja oikea muutosajankohta tulee tunnistaa. Oikean ajankohdan tunnistaminen vaatii työtä ja perehtymistä esimerkiksi meneillään olevan päätöksen teon aikatauluihin. Tiitinen korostaa, että toisinaan taas muutokselle syntyy otollinen hetki yllättäen, jonkun toisen tapahtuman tai päätöksen seurauksena. Tiitisen mukaan oikeaa aikaa voi myös yrittää luoda julkisella keskustelulla, joka luo muutospainetta. (Tiitinen 2015) Kansainvälistä kirjallisuutta tarkasteltaessa on kuitenkin jo vuosikymmenten ajan todettu sosiaalialan medianäkyvyyden olevan olematonta ja keskittyvän eniten skandaaleihin ja epäonnistumisiin (Tiitinen 2018, 172).

Laura Tiitinen onkin sittemmin tarkastellut väitöskirjassaan sosiaalialan mediavaikuttamiseen liittyviä haasteita kolmesta näkökulmasta; institutionaalisesta, ammatillis-eettisestä ja sosiaalityöntekijöiden henkilökohtaisista rajoituksista käsin. Hän toteaa julkiseen viestintäkulttuuriin ja viranomaisviestintään liittyvän normeja, jotka näkyvät muun muassa pidättäytyvänä viestintäkulttuurina. Sosiaalityöntekijät kokevat julkisten puheenvuorojen myös sisältävän itsekontrollia, pelon tunnetta ja jännittämistä. Lisäksi organisaatioissa esiintyy epäselvyyttä siitä miten viestitään tai viestiminen kuuluu vain esimerkiksi johdolle. Myös median ja sosiaalityön intressien ei koeta kohtaavan, vaan pelko väärinymmärryksistä ja -tulkinnoista median taholta varjostaa julkista viestintää. Mediavaikuttaminen on myös julkista toimintaa, joka aiheuttaa pelkoja, sillä prosessi ei ole kontrolloitavissa ja myös mediavaikuttamiseen liittyy vastuu. Tiitisen mukaan suurimmaksi mediavaikuttamisen esteeksi muodostuivat työn resurssit. (Tiitinen 2019, 89–90; Tiitinen 2018, 177.)

Sosiaalityön poliittisen ulottuvuuden yksi näkökulma on valta. Valta muodostaa ne taustaoletukset, joihin sosiaalityö pohjautuu, sekä muovaa oikeuksien, resurssien ja mahdollisuuksien jakautumista. Valta vaikuttaa myös asiakkaiden tarpeiden arviointiin, sekä tehtyihin valintoihin ja luotaviin auttamisen strategioihin. (Vornanen ym. 2016, 203.)

Roger Smith (2008) määrittelee vallan moninaisena osana sosiaalityötä, jossa ei ole kyse ainoastaan sosiaalityöntekijän valta-asemasta, vaan niin systeemien, kuin ammattilaistenkin haastamisesta vastaamaan vallitseviin tilanteisiin ja asiakkaan tarpeisiin, sekä asiakkaan tai ryhmän valtaistumisesta. (Mt. 2008, 35–39.) Mediavaikuttamisen näkökulmasta vallan lisäksi kyse on myös vastuusta, joka voidaan kokea pelottavana, sillä lopputuloksen vaikutukset eivät välttämättä ole kontrolloitavissa. Konkreettisten vaikutusten, kuten huonojen päätösten pelko, vaikuttaa mediavaikuttamiseen negatiivisesti (Tiitinen 2018, 177).

Riitta Vornanen, Juha Hämäläinen ja Maritta Törrönen (2016) kysyvät onko vahva hyvinvointivaltion kehittäminen suomessa johtanut siihen, ettei sosiaalityöntekijöiden ole tarvinnut huolehtia yhteiskuntapoliittisesta vaikuttamisesta? (Mt. 2016, 201).

Sosiaalityön eri osa-alueista etenkin lastensuojelu joutuu hyvin usein julkisen kritiikin kohteeksi. Salassapitovelvollisuuden vuoksi julkiseen, yksittäistapauksia koskevaan kritiikkiin on mahdotonta vastata. Sen sijaan myös lastensuojelun sosiaalityöntekijöillä olisi mahdollisuus vastata aktiivisemmin kritiikkiin yleisellä tasolla. Aino Ritala-Koskinen (2003) kirjoittaa lastensuojelun vaikuttamisen tapahtuvan monilla eri tasoilla tavoitteenaan vaikuttaa lasten, nuorten ja heidän perheidensä elämään niin, että lapset voisivat elää arkielämäänsä turvallisuudessa, huolehtivassa ja rakastavassa ympäristössä. (Ritala-Koskinen 2003, 103.). Hän toteaa lastensuojelun tekemän työn ja siinä saavutettujen tulosten värittyvän yleensä negatiivisesti. Keskustelu koostuu väärinkohdelluista asiakkaista, liian myöhäisestä puuttumisesta, työn tehottomuudesta ja lastensuojelun liian suurista kustannuksista. Tästä syntyy keskustelu, joka pyörii lastensuojelun negatiivisten vaikutusten ympärillä. (Mt. 2003, 103.)

Lastensuojelun ja erilaisten tukitoimien tarve on kasvanut 1990-luvun lamasta lähtien. Työn vaativuutta lisää sekä yhä monimutkaisemmat perhetilanteet, että yhteiskunnan rakenteet ja toimintajärjestelmät. Lastensuojelu on juridisoitunut ja siihen liittyy paljon yksityisten palveluntuottajien kilpailutusta. (Karjalainen ym. 2005, 50.) Laura Tiitinen (2018, 171) väittää, että suomalaiset tutkimukset kuvaavat sosiaalityön itse vetäytyvän julkisuudesta ja alalla vallitsevan jo aiemminkin esiin tulleen hiljaisuuden kulttuurin.

Seuraavassa alaluvussa tarkastelen tarkemmin julkisen viestinnän ja rakenteellisen sosiaalityön toteuttamisen yhteensopivuutta, haasteita ja mahdollisuuksia.

3.3 Rakenteellinen sosiaalityö ja julkinen viestintä

Laura Tiitinen (2018, 171) määrittelee sellaisen sosiaalialan ammattilaisten mediavaikuttamisen, jonka tavoitteena on yhteiskunnallinen muutos, rakenteelliseksi sosiaalityöksi. Kuten aiemmin todettu, sosiaalialan ammattilaisten velvollisuus on käyttää asiantuntijuuttaan hyvinvoinnin edistämiseksi. Tätä edistämistehtävää voidaan hänen näkemyksensä mukaan toteuttaa myös median ja julkisuuden välityksellä, etenkin silloin, kun henkilökohtainen vaikuttaminen ei ole mahdollista tai muut vaikuttamisen keinot ovat riittämättömiä.

Juha Hämäläinen (2014, 77, 79) toteaa artikkelissaan mediavaikuttamisen olevan oleellinen osa tämän päivän yhteiskuntaa ja rakenteellista sosiaalityötä. Mediavaikuttamisella pyritään vaikuttamaan yhteiskunnan rakenteisiin ja se on osa sosiaalityön kulttuurista tehtävää. Hämäläinen korostaa myös sosiaalityöntekijöiden koulutuksen tarjoamia valmiuksia viestintäosaamiseen, jotka ovat rakenteellisen vaikuttamistyön kannalta tärkeitä kehittämis- ja tutkimuskohteita.

Laura Tiitinen ja Sanna Lähteinen (2014) ovat pohtineet julkisen viestinnän keinoilla toteutetun rakenteellisen sosiaalityön tavoitteita. Julkisen viestinnän tarkoitus on yhteiskunnallinen muutospyrkimys asiakkailta saadun viestin pohjalta. Heidän näkemyksensä mukaan sosiaalipalvelut ovat usein väärinymmärrettyjä, ja siihen on usein syynä esimerkiksi julkisen viestinnän puute. Julkiseksi viestinnäksi he määrittelevät sellaisen tiedon tuoton, joka tavoittaa useamman, kuin muutaman ihmisen. Laura Tiitinen ja Sanna Lähteinen kuvaavat rakenteellista sosiaalityötä muutosprosessiksi, jonka jossain vaiheessa julkinen viestintä on yksi keino pyrkimysten eteenpäin viemiseksi. (Tiitinen & Lähteinen 2014, 191–193.)

Anita Sipilän (2011, 75) mukaan tiedollinen vaikuttaminen sosiaalityössä vaatii myös alan johtamisen vahvistamista, johon liittyy myös aiempaa vahvempi taloudellinen osaaminen. Vahvempi talousosaaminen ja johtaminen toisi sosiaalityölle myös uudenlaista valtaa määrittellä omaa osaamistaan ja asiantuntijuuttaan.

Laura Tiitisen (2018, 172) mukaan sosiaalialan mediavaikuttaminen toteutuu erilaisissa dialogeissa muiden toimijoiden kanssa, sekä sitä toteutetaan journalistien välityksellä, tai tuottamalla sisältöä suoraan esimerkiksi sosiaaliseen mediaan. Laura Tiitisen ja Sanna Lähteisen (2014) tutkimuksen mukaan julkista viestintää käytetään sosiaalityössä kolmeen päätavoitteeseen: Ennaltaehkäisyyn ja vastuun ottamiseen, oikeudenmukaisuuden jakamiseen ja maineen luomiseen. He myös havaitsivat, että julkisesti toteutettavan rakenteellisen sosiaalityön

kohderyhmä määräytyy sen tavoitteen mukaan. Laura Tiitisen ja Sanna Lähteisen mukaan julkisen viestinnän käyttö osana rakenteellista sosiaalityötä ei kuitenkaan ole vielä vakiintunutta tai yleistä työyhteisötasolla. (Tiitinen & Lähteinen 2014, 206–210.)

Roger Smith (2008) luonnehtii mediaa kokonaisvaltaiseksi ja erittäin vaikutusvaltaiseksi tahoksi. Globalisaation myötä median vaikutus on yhä laajempi. Smithin mukaan sosiaalityön ja median välinen suhde on aina näyttäytynyt ongelmallisena, etenkin lastensuojelun sosiaalityön osalta. Lastensuojelun sosiaalityötä syytetään niin liiallisesta, kuin liian vähäisestä puuttumisesta. Lastensuojelun sosiaalityön lähtökohtana pidetään vanhemmuuden valvomistehtävää, jolloin suurin osa siitä perustyöstä, jota sosiaalityön keinoin tehdään lasten olosuhteiden parantamiseksi jää mediassa huomioimatta. Smith toteaaakin median esittävän lastensuojelua epätotuudenmukaisesti ja kohtelevan sitä epäoikeudenmukaisesti vahingoittaen siten ammattikuntaa. Hänen arvionsa mukaan tämä on aiheuttanut sosiaalityön alhaisen arvostuksen ja huonon julkisuuskuvan syntymisen. (Mt. 2008, 84–85.)

4 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYS

4.1 Tutkimuksen tavoite ja tarkoitus

Aineistoni pohjalta pyrin siis löytämään vastauksen kysymykseen, millaista rakenteellista sisältöä sosiaalityöntekijät tuottavat? Miten rakenteellisen sosiaalityön kolme päätehtävää eli tiedon tuottaminen asiakkaiden tarpeista ja niiden yhteiskunnallisesta merkityksestä, tavoitteiden määrittely ongelmien korjaamiseksi, sekä sosiaalityön asiantuntemuksen tuonti osaksi poliittista päätöksentekoa, näkyvät sosiaalityöntekijöiden tuottamassa sisällössä? Analyysin toteutan aiemmin esitellyn aineistolähtöisen sisällönanalyysin keinoin.

Aineistosta oli eroteltavissa selkeitä sisältökokonaisuuksia, jotka nousivat toistuvasti julki- seen keskusteluun tutkittavan ajan jakson aikana.

4.2 Tutkimuskysymys

Tutkimukseni lähtökohtana on alusta asti ollut mielenkiintoni sosiaalityöntekijöiden toteut- tamaa rakenteellista vaikuttamista kohtaan. Tästä syystä aloitin aineiston keruun rajaamalla sen ainoastaan sosiaalityötä koskevaan keskusteluun. Kuten aiemmin kuvattu aineistonke- ruuprosessi osoittaa, rajasin aineistoa pala palalta palvelemaan tutkimustehtävääni mahdol- lisimman hyvin. Intressieni ollessa nimenomaan sosiaalityöntekijöiden tuottamassa sisäl- lössä oli aineiston vaiheittainen läpikäyminen tie sosiaalityöntekijöiden tuottamaan sisäl- töön. Lastensuojelun ollessa selkeästi suurimmassa roolissa niin sosiaalityötä koskevissa ar- tikkeleissa, kuin sosiaalityöntekijöiden tuottamassa sisällössä Helsingin sanomissa valitulla ajanjaksolla, tutkimustehtävä rajautui luontevasti koskemaan nimenomaan lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden tuottamaa sisältöä. Tutkimuskysymykseni kuuluu: *Minkälaista ra- kenteellista sosiaalityötä on tunnistettavissa lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden ja -esi- miehien, sekä järjestön edustajien puheenvuoroissa Helsingin Sanomien artikkeleissa vuo- sien 2017–2019 välillä?*

5 TUTKIMUKSEN MENETELMÄ JA AINEISTO

5.1 Tutkimuksen menetelmä

Aineistoni analyysi on toteutettu aineistolähtöisen sisällönanalyysin keinoin. Sisällönanalyysin avulla pyritään saamaan tutkittavasta ilmiöstä kuvaus tiivistetyssä, yleisessä ja selkeässä muodossa, kadottamatta sen sisältämää informaatiota. Sen avulla pystytään analysoimaan esimerkiksi dokumentteja systemaattisesti ja objektiivisesti. Sisällönanalyysi voidaan nähdä kirjoitettujen, kuultujen tai nähtyjen sisältöjen väljänä analyysikehyksenä. Sisällönanalyysi on tekstianalyysiä, jonka avulla pyritään löytämään tekstistä merkityksiä. Laadullisen tutkimuksen analyysin tavoitteena on luoda aineistoon selkeyttä, jotta tutkittavasta ilmiöstä voidaan tehdä selkeitä ja luotettavia johtopäätöksiä. (Tuomi & Sarajärvi 2003, 93, 105–115; Tuomi & Sarajärvi 2018, 117.)

Sisällönanalyysiä voidaan toteuttaa niin aineistolähtöisesti, kuin teoriaohjaavasti/teorialähtöisesti. Tässä tutkimuksessa analysoin aineistoani aineistolähtöisesti. Aineistolähtöinen analyysi pyrkii teoreettisen kokonaisuuden luomiseen aineistosta käsin. Analyysiyksiköt eivät ole etukäteen sovittuja, vaan ne nousevat aineistosta. Sisällönanalyysi lähtee liikkeelle aineiston pelkistämisestä, jota olen alustavasti tehnyt jo aineiston keruu vaiheessa. Pelkistämisen tavoitteena on karsia aineistosta kaikki epäoleellinen pois, tässä tapauksessa ne artikkelit, joissa sosiaalityöntekijät tai järjestön edustajat eivät esiintyneet omalla äänellään. Tämän jälkeen aineistoa luokitellaan tai kategorisoidaan etsimällä käsitteellisiä samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia. Luokittelun ja kategorisoinnin jälkeen on mahdollista jatkaa aineiston käsittelyä kvantifioimalla se. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 80, 92, 100, 133.)

Jouni Tuomi ja Anneli Sarajärvi (2018, 81) huomauttavat aineistolähtöisen analyysin haasteista. He toteavat, että ei ole olemassa puhtaita objektiivisiä havaintoja, vaan olemassa olevat teoriat ja käsitteet vaikuttavat väistämättä tutkijan analyysiin ja havaintoihin. Ongelma on nimenomaan laadullisen tutkimuksen ongelma. Kokemattomana tutkijana tiedostan, että teorioiden ja taustaoletukset voivat vaikuttaa analyysiini. Pyrin silti tarjoamaan aineistolleni mahdollisuuden tuottaa uusia oivalluksia ja näkökulmia. Tässä auttaa varmasti Jouni Tuomen ja Anneli Sarajärven (2018, 81–82) ehdottama malli, että teoria toimii analyysin apuna, vaikka analyysi ei suoraan teoriaan pohjaudukaan.

Teoreettisen tutkimuksen uskottavuus kulminoituu argumentointiin ja lähdeaineiston uskottavaan käyttöön. (Tuomi & Sarajärvi 2003, 21.) Tässä tutkimuksessa olen poiminut aineistoni analysoitavaksi vain sosiaalityön ammattilaisten ja asiantuntijoiden puheenvuorot. Huomioni kohdistuessa nimenomaan alan ammattilaisten tuottamaan julkiseen puheeseen sosiaalityön asiakkaiden tai artikkelin kirjoittajien näkemykset on karsittu pois. Aineistoni ollessa julkinen, en pyri häivyttämään henkilöllisyyksiä tai kiinnitä huomiota tunnistettavuuteen.

Lähdin pelkistämään eli redusoimaan aineistoani siten, että poimin jokaisesta artikkelista sosiaalityöntekijöiden puheenvuorot. Sisällönanalyysin tavoitteena on luoda hajanaisesta aineistosta selkeää ja yhtenäistä informaatiota. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108.) Aineistoartikkelien pituuksien ja luonteen ollessa vaihtelevaa saattoivat sosiaalityöntekijöiden puheenvuorot olla yhdestä lauseesta, kokonaiseen mielipidetekstiin. Pelkistämällä tarkoitetaan tutkimuksen kannalta epäoleellisen karsimista aineistosta (Tuomi & Sarajärvi 2003, 111). Pelkistäminen tapahtui siis korostamalla aineistosta ainoastaan sosiaalityöntekijöiden kommentit tai heidän itsensä tuottama tekstisisältö. Tämän jälkeen ryhmittelin aineistoani siinä eniten esiintyvien teemojen ja sosiaalityöntekijöiden esiin nostamien näkemysten ja ajatusten mukaisesti.

Aineiston ryhmittely eli klusterointi tapahtuu aineistosta poimittujen alkuperäisilmausten läpikäynnillä ja aineistosta etsitään käsitteellisiä samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia. Luokittelu tiivistää aineistoa, sillä yksittäiset tekijät sisällytetään laajempiin käsitteisiin. Tässä vaiheessa muodostetaan tutkittavalle ilmiölle pohjaa ja raameja. (Tuomi & Sarajärvi 2003, 112–113.) Aineistoni osalta tämä näyttäytyi jakaantumisenä aluksi sosiaalityöntekijöiden omia ulostuloja koskevaan luokitteluun (esimerkiksi mielipidetekstit), asiakkaiden kertomuksiin ja erityisiin ilmiöihin (esimerkiksi Globalisaatio). Ryhmittelyä tein aluksi hyvin suurpiirteisesti luodakseni kokonaiskuvaa selkeästi esiin nousevista teemoista. Tämän jälkeen ryhmät lisääntyivät ja tarkentuivat abstrahoinnin myötä.

Abstrahoinnilla tarkoitetaan prosessia, jossa muodostetaan kuvaus tutkimuskohteesta ja empiirinen tieto liitetään osaksi teoreettisia käsitteitä. Abstrahoinnin myötä aineistoa kuvaavat teemat esitetään osana tutkimustuloksia. Abstrahoinnin tavoitteena on yhdistellä luokituksia niin kauan, kuin se aineiston käsittelyn kannalta on mielekästä. (Tuomi & Sarajärvi 2003, 115; Tuomi & Sarajärvi 2009, 111–113.) Mielenkiintoni kohdistuessa rakenteellisen sosiaalityön yhteiskunnalliseen vaikuttamispyrkimykseen aineistossa, teemat muodostuivat niistä

lähtökohdista, jossa vaikuttamispuhetta oli havaittavissa. Sosiaalityöntekijöiden ja alan edustajien puheenvuorojen löytäminen tapahtui yksinkertaisesti yliviivauskynän avulla.

Kävin läpi aineistoani artikkeleittain ja korostin kaikki sosiaalityöntekijöiden suorat lainaukset tekstistä. Aineistosta on karsittu pois toimittajien tulkinnat sosiaalityöntekijöiden näkemyksistä. Näiden sosiaalityöntekijöiden puheenvuorojen kautta rakentuivat aineiston pääteemat, kuten sosiaalityöntekijöiden työolot, asiakaslähtöiset kokemukset ja kannanotot uusiin sosiaalihuollon palveluihin. Pääteemojen alle olen kerännyt aineistossa esiintyviä teemoihin liittyviä erilaisia ilmiöitä ja näkökulmia, kuten sosiaalityöntekijöiden kokemuksia ja globalisaation näkyviä vaikutuksia, jotka on kerätty edellä mainitulla tavalla. Huomioitavaa on, että eri pääteemojen alle kerätty sisältö, olisi sopinut myös useampaan teemaan.

Päädyin yhdistelemään luokituksia siten, että aineiston kokonaisuuden ymmärtäminen helpottuisi ja että aineisto tarjoisi mahdollisimman monipuolisen kuvan niistä temaattisista sisällöistä, jotka sosiaalityöntekijät ovat halunneet nostaa osaksi julkista keskustelua (mielipidetekstit) tai jotka ovat nousseet jokaisen luettavaksi esimerkiksi asiakkaiden tarinoiden tai toimittajien valintojen kautta.

5.2 Tutkimuksen aineisto ja sen hankinta

Aineistoni koostuu Helsingin sanomien digilehden artikkeleista vuosilta 2017–2019. Valitsin lähteekseni Helsingin Sanomat, koska se on suomen laajalevikkisin päivälehti. Helsingin Sanomat on poliittisesti sitoutumaton ja se pyrkii edistämään ja vahvistamaan kansanvaltaisuutta, yhteiskunnallista oikeudenmukaisuutta ja mielipiteen vapautta. Helsingin sanomien käsityksen mukaan yhteiskunnan tasapainoinen kehitys on mahdollista vain silloin, kun kaikkia kansalaisia palvelevan, monipuolisen tiedonvälityksen jatkuvuus on taattu (HS.fi). Helsingin sanomien digilehdellä on ollut esimerkiksi vuonna 2018, 332 171 lukijaa. (Mediaviikko.fi) Helsingin sanomien voidaan siis todeta tavoittavan kohtuullisen laajan lukijakunnan.

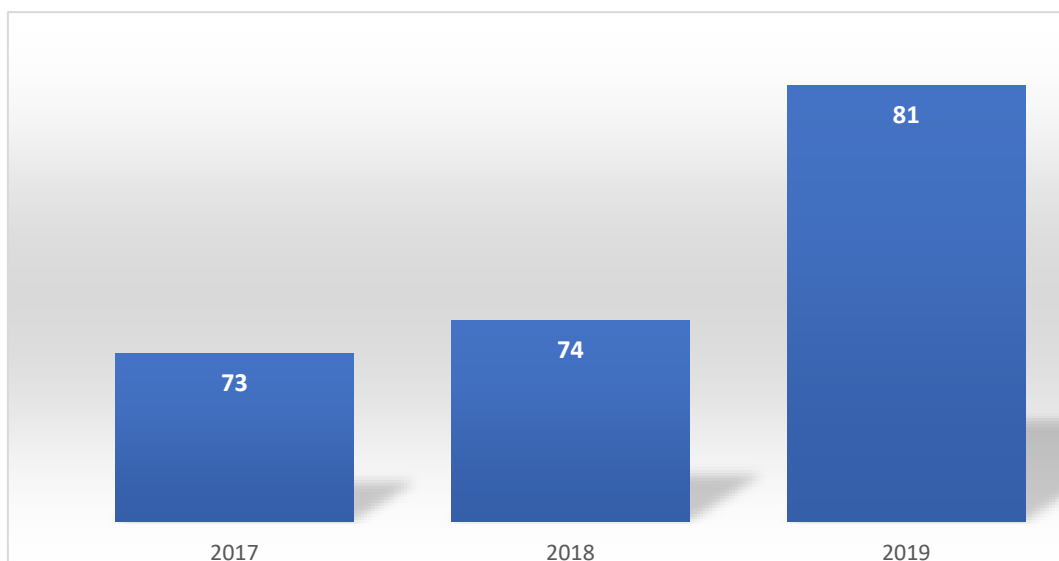
Aineistohaun suoritin aikaväliltä 1.1.2017—31.12.2019 käyttämällä esimerkiksi hakusanoja sosiaalityö (398 artikkelia), sosiaalityöntekijä (255 artikkelia (sisälsivät myös hakusanan sosiaalityö)), ekososiaalinen sosiaalityö (0 artikkelia), sekä sosiaalityön rakenne (22 artikkelia). Lisäksi tein hakuja erilaisilla sosiaalityön osa-alueisiin liittyvillä hakusanoilla, kuten

lastensuojelu, sijaishuolto, aikuissosiaalityö, mutta ne eivät antaneet päähausta eli hakusanasta sosiaalityö poikkeavia tuloksia. Hakusanat sosiaalityö ja sosiaalityöntekijä antoivat siis samat hakutulokset, mutta hakusanan sosiaalityö tulos oli laajempi. Hakusanoilla löytyi siis yhteensä 398 artikkelia. Haussa olivat mukana kaikki Helsingin sanomien osastot, sekä kuukausiliitteet valitulta aikaväliltä.

Tämän jälkeen kävin läpi jokaisen hakua vastaavan artikkelin yksi kerrallaan. Artikkeleista olen rajannut pois ulkomaita käsittelevät artikkelit, sekä selkeästi terveydenhuoltoa ja terveyspalveluita käsittelevät artikkelit. Lisäksi olen rajannut aineistostani edesmenneitä sosiaalityöntekijöitä koskevat henkilökuvaukset. Artikkeleiden kokonaismääräksi muodostui 228 artikkelia. Artikkelit edustavat laajasti Helsingin sanomien eri osastoja, sekä määrä sisältää artikkeleita myös Helsingin Sanomien Kuukausi- ja Nyt- liitteistä. Haku ei ole absoluuttinen, mutta se tarjoaa varmasti hyvän kokonaiskuvan sosiaalityöhön liittyvästä uutisoinnista, sen määrästä ja sisällöstä. Aineistoni ei edusta kaikkea sosiaalityötä koskevaa uutisointia. Tästä syystä esittelen seuraavassa aineistoni rajausta tarkemmin, sillä koen, että se tarjoaa kokonaiskäsitystä siitä miten pienessä roolissa sosiaalityöntekijät loppujen lopuksi ovat sosiaalityötä käsittelevässä uutisoinnissa.

Sosiaalityöhön ja sen eri osa-alueisiin liittyvää uutisointia on tutkimallani ajan jaksolla ollut runsaasti. Kerätyn aineiston perusteella voi myös todeta uutisoinnin hieman lisääntyneen kuluneen kolmen vuoden aikana. Artikkeleiden pituudet vaihtelivat noin puolen liuskan mittaisista mielipidekirjoituksista usean liuskan mittaisiin artikkeleihin tai henkilöhaastatteluihin. Julkaisujen jakautuminen vuositasoilla on esitelty seuraavassa taulukossa (Taulukko 1):

Taulukko 1: Sosiaalityötä käsittelevien artikkeleiden jakautuminen vuositasoilla kerättynä ajanjaksona 2017-2019.

Lähdin erittelemään aineistoani siinä selkeästi esiintyvien sosiaalityön eri osa-alueiden kautta, jotka on esitelty seuraavassa taulukossa. Aineistoni aikavälillä vuosina 2017–2019 on tapahtunut paljon sosiaalihuoltoon liittyviä uudistuksia. Perustoimeentulotuen siirto Keelaan 1.1.2017 on osaltaan lisännyt toimeentulotukeen liittyvää uutisointia etenkin vuonna 2017. Tätä uudistusta koskevan uutisoinnin olen tilastoinut peruspalvelujen alle. SoTe-valmisteluja koskeva uutisointi on myös osa peruspalveluita. Lisäksi peruspalvelut kätkevät sisäänsä artikkelit, jotka eivät olleet luokiteltavissa kolmeen muuhun kategoriaan. Eri kunnissa uutisotsikoihin nousseet lastensuojelua koskevat kriisitilanteet ja lastensuojelun sijaishuollon laitoksiin tehdyt tarkastukset kyseisinä vuosina ovat ylittäneet uutiskynnyksen ja osaltaan lisänneet lastensuojeluun liittyvää uutisointia. Aikuissosiaalityöhön olen kategorisoinut ne artikkelit, joissa sosiaalityön ja sosiaalityöntekijän rooli (esimerkiksi aktiivimalliin liittyen) on nostettu selkeästi keskeiseksi tekijäksi. Maahanmuuttoon, sekä turvapaikkapolitiikkaan liittyvän uutisoinnin katsoin tarkoituksenmukaiseksi eriyttää omaksi ryhmäkseen, vaikka sillä onkin usein vahvoja kytköksiä niin lastensuojeluun, kuin aikuissosiaalityöhönkin. Kategorisointi ei ole absoluuttinen ja usea artikkeli nivoutui osaksi useampaa sosiaalityön kenttää, mutta sen on tarkoitus hahmottaa niitä sosiaalityön osa-alueita, joista erityisesti tutkimusaineiston aikavälillä on uutisoitu.

Taulukko 2: Sosiaalityötä koskevien artikkeleiden lukumäärät osa-aleittain

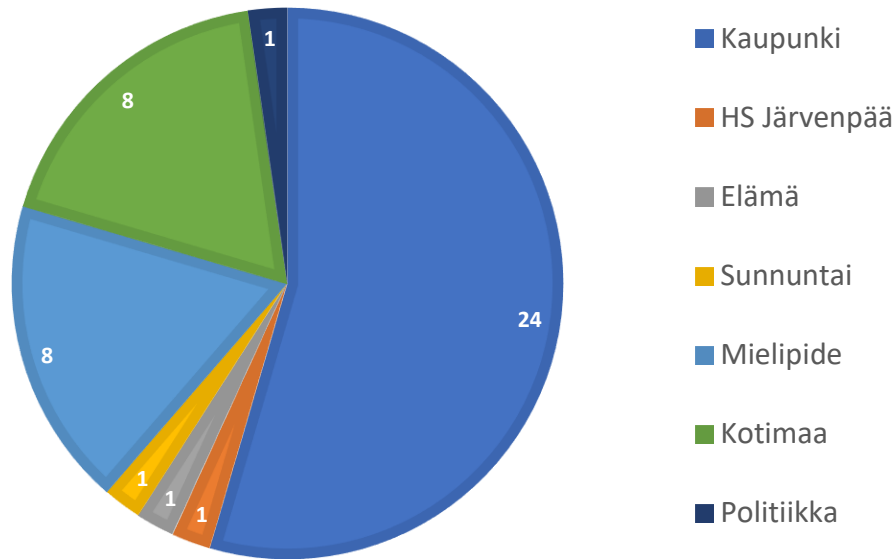
Sosiaalityön osa-alue	Lastensuojelu	Aikuissosiaalityö	Peruspalvelut	Maahanmuutto & Turvapaikanhakijat
Artikkeleiden määrä	105	13	99	11

Tämän jälkeen erittelin aineistoa tarkemmin niiden sisältöjen mukaan, fokuoituen siihen millaista uutisointia sosiaalityöstä on kuluneen kolmen vuoden aikana ollut ja miten sosiaalityön rakenteellisen vaikuttamisen perustehtävä niissä on nähtävissä. Luin jokaisen artikkelin huolellisesti läpi. Kiinnostukseni kohdistuessa nimenomaan sosiaalityöntekijöiden osallistumisesta alansa keskusteluun ja uutisointiin varsinaiseen analysoitavaan aineistoon valikoituivat ne artikkelit, jotka olivat joko sosiaalityöntekijöiden tai sosiaalityön esimiehien/päälliköiden itsensä tuottamia, sekä ne, joissa kyseisiä ammattiryhmiä (tai sosiaalialan järjestön edustajia) oli haastateltu uutisoinnin tueksi. Koin sosiaalialan järjestöjen (esimerkiksi ammattijärjestö Talentia) sisällyttämisen aineistoon rakenteellisen sosiaalityön tarkastelun kannalta perusteltuna. Yllä mainituilla kriteereillä artikkeleiden määräksi tuli 69. Tämä tarkoittaa 33 % kaikista tutkitun ajanjakson sosiaalityötä koskevistä artikkeleista.

Taulukko 3. Sosiaalityöntekijöiden tuottamaa sisältöä sisältävien artikkeleiden jakaantuminen osa-alueittain.

Sosiaalityön osa-alue	Lastensuojelu	Aikuissosiaalityö	Peruspalvelut	Maahanmuutto & Turvapaikanhakijat
Artikkeleiden määrä	42	1	18	8

Aineistossa (TAULUKKO 3) selkeästi vallitseva sosiaalityön osa-alue on lastensuojeluun ja sen eri toimintamuotoihin liittyvät artikkelit ja mielipidetekstit. Sosiaalityön asiakasmäärät ja sitä kautta työmäärää, sekä työsuhde-edut, palkkaus ja työolot yleisesti olivat aineiston perusteella suuressa roolissa lastensuojeluun liittyvässä keskustelussa ja uutisoinnissa. Lisäksi lastensuojeluun liittyvä sisältö koski lastensuojelun sijaishuoltoa ja siihen liittyviä epäkohtia, kulttuurien välisiä haasteita ja asiakkaiden kokemuksia saamastaan palvelusta. Lastensuojelun ollessa vallitseva teema sosiaalityöhön liittyvässä uutisoinnissa oli mielekästä rajata tutkimustehtäväni koskemaan nimenomaan lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden toteuttamaa rakenteellista vaikuttamista. Analysoitavan aineiston kooksi muodostui täten 44 artikkelia, sillä osa maahanmuuttoon liittyvistä artikkeleista sisälsi myös lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden kannanottoja.

Kuvio 1: Lastensuojelua käsittelevät artikkelit Helsingin sanomien osastoittain ja kappalemäärittäin.

Kuten (KUVIO 1) osoittaa suurin osa aineistoni artikkeleista on julkaistu Helsingin Sanomien eri kaupunkeja koskevalla osastolla. Huomionarvoista on se, että ainoastaan yksi artikkeli on julkaistu politiikka osastolla. Sosiaalityöntekijöiden näkemyksiä ja puheenvuoroja koskevaa uutisointia ei siis lähtökohtaisesti nähdä poliittisesti jäsenyneeksi. Ilmiö on mielenkiintoinen, sillä yhteiskunnallinen vaikuttaminen kuitenkin mielletään poliittisista lähtökohdista käsin. Onko kyse siitä, että sosiaalityöntekijät eivät osaa poliittisesti orientoitunutta kieltä, vai eikö sosiaalityöntekijöiden näkemyksiä koeta lehdistössä poliittisesti merkittäviksi?

Seuraavassa luvussa esittelen tutkimukseni tavoitteita ja lähtökohtia tarkemmin, sekä niitä kysymyksiä, joihin pyrin vastaamaan keräämäni aineiston perusteella.

6 TUTKIMUSTULOKSET

6.1 Vaikuttamisen keinot

Aineiston perusteella voidaan todeta, että Helsingin sanomissa sosiaalityön puheenvuoroja esiintyy monessa eri yhteydessä, vaikka (kuten aineistonhankintaprosessi osoittaa) selkeästi suurin osa sosiaalityötä käsittelevistä artikkeleista oli täysin toimittajien tuottamaa tietoa sosiaalityöstä ja sen eri osa-alueista, että ilmiöistä. Sosiaalityöntekijät ovat kirjoittaneet Helsingin Sanomiin mielipidekirjoituksia niin omilla nimillään, kuin nimettöminäkin. Mielipidetekstit edustavat joko yhden sosiaalityöntekijän näkemyksiä tai useamman sosiaalityöntekijän yhteisiä ajatuksia. Sosiaalityöntekijöitä on haastateltu erilaisiin uutisiin, esimerkiksi lakiuudistusten yhteydessä. Lisäksi havaittavissa on, että sosiaalityöntekijöitä haastatellaan yksittäisistä asiakastapauksista kertovien julkaisujen yhteyteen kommentoimaan epäkohtia selittäviä tekijöitä yleisellä tasolla.

Sanomalehtiartikkelit ja mielipidejulkaisut ovat kuitenkin vain yksi vaikuttamisen kanava, eikä edusta kuin murto osaa siitä vaikuttamisesta, jota sosiaalityön areenoilla tehdään. Sosiaalityön vaikuttamista tapahtuu myös muissa medioissa ja sosiaalisessa mediassa. Lisäksi vaikuttamista tapahtuu ilman, että se olisi julkisesti nähtävillä, kuten esimerkiksi kirjelmät ja sosiaalinen raportointi. Julkinen vaikuttaminen on näkyvää ja sitä kautta vaikuttamisen voidaan nähdä olevan myös yhteiskunnallisesti merkittävää ja mahdollisesti lisäävän asiakkaiden luottamusta sosiaalityöhön ja heidän eduistaan huolehtimiseen.

Mediavaikuttamisen suhteen on myös tiedostettava väärinymmärrysten ja väärintulkintojen riski. Lisäksi Median tavoitteena on mahdollista monta lukijaa artikkelilleen ja tästä syystä, esimerkiksi artikkelin otsikointi saattaa informatiivisuuden sijaan tähdätä houkuttelemaan mahdollisimman paljon lukijoita. Muun muassa näiden riskien tiedostamisella saattaa olla vaikutusta sosiaalityöntekijöiden halukkuuteen osallistua julkiseen keskusteluun tai uutisointiin.

Seuraavassa käytetyt esimerkit ja lainaukset ovat sosiaalityöntekijöiden tai järjestön edustajien puheenvuorojen autenttisia, suoria lainauksia, eikä niitä ole muokattu tai lyhennetty.

6.2 Sosiaalityöntekijöiden tuottama rakenteellisen sosiaalityön sisältö teemoittain

6.2.1 Sosiaalityön resurssit ja etiikka

Selkeästi eniten sosiaalityöntekijöiden tuottamissa puheenvuoroissa esiintyvä teema on sosiaalityöntekijöiden työolot, sekä vallitsevat resurssit. Jatkuvan ja pitkään kestäneen resurssipulan koetaan vaikuttavan niin sosiaalityöntekijöiden työssäjaksamiseen, työn eettiseen toteuttamiseen, sekä asiakkaan oikeuksiin saada tarvitsemaansa palvelua. Kyse ei siis ole vain työmäärästä ja huonosta palkkauksesta, vaan myös kokemuksesta, ettei sosiaalityötä arvosteta. Artikkeleissa sosiaalityöntekijät korostavat myös resurssipulan ja vallitsevan tilanteen vaikuttavan dramaattisesti lastensuojelun asiakkaisiin ja heidän perheisiinsä. Sosiaalityöntekijöiden huono saatavuus, liian pieni palkka ja suuri työmäärä, sekä asiakasmäärä tuntuu leimaavan lähes kaikkea sosiaalityöhön liittyvää keskustelua ja uutisointia kautta koko aiheiston. Tästä aiheutuu myös sosiaalityöntekijöiden kokemus työn tuen, kuten tiimityön tai johtamisen puutteesta. Työtä tehdään paljon yksin, sillä resurssit eivät riitä esimerkiksi asianmukaiseen tiimi- tai työparityöskentelyyn.

Pula lastensuojelun työn tekijöistä kärjistyi Helsingissä – kolmesta yksiköstä ovat hävinneet lähes kaikki sosiaalityöntekijät, ja kaupunki anelee väkeä ylityötalkoisiin (HS 12.10.2018). ...”*Voi arvata miten hyvin tämä onnistuu, kun yksi tekee kymmenen työt. Meillä on suuri huoli siitä, miten tämä vaikuttaa lapsiin, mutta olemme itsekkin loppuun uupuneita.*” ...”*Työ on vaativaa ja vastuullista, eikä palkkaus vastaa toiveita.*” ...”*Ihmiset väsyvät, kun työtä ei ole mahdollista tehdä eettisesti kestäväällä tavalla.*” ...”*Tämä asettaa perheet eriarvoiseen tilanteeseen asuinpaikan perusteella.*”

Vantaan lastensuojelun työntekijät: Oikeasti täällä on kaaos, vaikka muuta väitetään – ”Tässä puhutaan nyt kuusivuotiaista yrittämässä lyödä puukolla itseään” (HS 20.11.2017) ...”*Uudistusta ei suunniteltu yhdessä työntekijöiden kanssa, Eikä ole totta, että määräajoissa olisi pysytty.*” ...”*Asiakkaita on niin monta, että joitain ei ehtinyt tavata vuoteen kertaakaan.*” ...”*Niin kauan kuin Vantaalla johto kiistää ongelmien laajuuden, miksi kukaan haluaisi sinne?*” ...”*Kehittämisen täytyy lähteä sieltä, missä työtä*

tehdään.” ... ”Uusi ajattelumalli voisi toimia, mutta se edellyttää vahvoja perusteluja ja sitä, että asiakasmäärät olisivat pieniä nykyiseen verrattuna.”

Vaikeita lastensuojelua koskevia päätöksiä joudutaan tekemään yksin ja kiireessä (HS 8.9.2019) *Sijoitettujen lasten kanssa työskentely on monipuolista ja antoisaa, mutta myös todella vaikeaa ja vastuullista työtä. Kunta-alan johtamis- ja palkitsemiskäytännöt eivät tarjoa työntekijöille sellaista tukea, mitä näin vaikeassa asiantuntijatyössä tarvitaan. Nyt pitää keskittyä ammattitaitoisten työntekijöiden jaksamiseen. Lisäksi olisi hyvä tarkastella, onko lastensuojelulain näkemys sosiaalityöntekijän työnkuvasta millään tavalla realistinen suhteessa siihen, mihin yksittäinen työntekijä voi inhimillisesti katsoen pystyä.*

Lastensuojelun kriisistä on tiedetty jo vuosikymmeniä (HS 14.9.2019) ... *”Asiakasmäärät työntekijää kohden ovat liian suuria, työntekijät vaihtuvat, eikä työtä ehditä hoitaa eettisesti kestäväällä tavalla, vaikka sosiaalihuollon ammattihenkilöillä on siihen tahtoa ja ammattitaitoa.” ... ”Enintään 25 lasta vastuusosiaalityöntekijää kohden. Tällä mitoituksella lastensuojelutyön laadulliset ja määrälliset tavoitteet voidaan saavuttaa työajan sisällä ja lapset ja perheet tulevat autetuiksi.” ... ”Mitoitus ja riittävät resurssit ovat keskeisin keino työolosuhteiden parantamiseksi. Lisäksi palkkaus on saatava vastaamaan työn vaativuutta.”*

Alla olevassa aineistokatkelmassa Helsingin kaupungilla työskentelevät lastensuojelun avo-
huollon työntekijät kiteyttävät tuntojaan mielipidetekstissään. Tekstistä käy ilmi, että kyse ei ole pelkästään sosiaalityöntekijän, vaan myös muiden palveluiden ylikuormituksesta, mikä osaltaan vaikuttaa laadukkaan sosiaalityön toteutumiseen. Kyse on siis myös laajemmin sosiaalialan palvelusektoria käsittävästä ongelmasta tai kriisistä, toisin kuin aiemmat esimerkit osoittivat. Aineistoesimerkki tuo myös ilmi sosiaalityöntekijöiden kokemuksen hiljaisuuden kulttuurista.

Lastensuojelussa vallitsee uuvuttava pärjäämisen kulttuuri, jossa jatkuvan kuormituksen ajatellaan kuuluvan työhön (HS 8.9.2019) ... *”Kun monet perheille välttämättömiksi arvioidut palvelut ovat tukossa, niitä saattaa joutua odottamaan kohtuuttoman pitkään. Palvelujen saannin viivästyessä*

perheen tilanne voi kriisiytyä entisestään. Ongelmien ennaltaehkäisyyn lastensuojelussa ei usein ole mahdollisuutta tai aikaa.”... ”Pidämme aidosti työstämme, mutta emme pysty tekemään sitä niin hyvin, kuin haluaisimme. Lastensuojelussa vallitsee pärjäämisen kulttuuri ja jatkuvan kuormituksen ajatellaan kuuluvan työhön. Näin ei kuitenkaan saisi olla.”... ”Sosiaalityöntekijän virkavastuu ei pääty työpäivän lopussa. Kannamme vastuuta asiakkaista harteillamme ympäri vuorokauden.”... ”Sosiaalityöntekijä ei salassapitovelvollisuutensa vuoksi saa julkisesti kertoa omaa kantaansa tai puolustaa itseään. Asianomaisten julkisuuteen nostamista asioista on siis nähtävissä aina vain toinen puoli.”

Pahimmillaan ongelmat saattavat johtaa kokonaisen lastensuojeluyksikön kaatumiseen, jos tilanteisiin ei reagoida asianmukaisesti jo varhaisessa vaiheessa. Työntekijät toivat avoimesti, mutta nimettöminä ilmi, miksi he päättivät työölojen seurauksen jättää työnsä, vaikka kokivat itse työn mielekkääksi:

Lastensuojelun viimeinenkin työntekijä lähti, tilanne Paraisilla ”kaaoksessa” – Irtisanoutunut HS:lle ”Työtä ei pystynyt tekemään lakisääteisesti ja eettisesti oikein” (HS 5.4.2018) ... *”Työn organisointi ei toiminut, johdon tietämys lastensuojelutyöstä oli puutteellista ja myös työpaikkakiusaamista esiintyi” ... ”Harmitti lähteä, koska osaamista oli paljon ja asiakkaat olivat mukavia”... ”Työtä ei pystynyt tekemään lakisääteisesti ja eettisesti oikein”... ”Käytännössä johtaminen puuttuu. Ohjeita ei ole ja jos on, ne muuttuvat koko ajan. Työntekijöitä ei kuunnella, vaan heitä syytetään.”*

Lastensuojelun sosiaalityö on kriisissä, eikä näkyvissä ole ainakaan välitöntä helpotusta valitsevaan tilanteeseen. Näyttää siltä, että koulutusta vastaava palkka ja asiakasmäärien rajaaminen olisivat ensisijaiset korjaavat toimenpiteet. Lisäksi vakavien ongelmien ja puutteiden myöntäminen koetaan tärkeänä. Lastensuojelun sosiaalityöntekijöillä on virkavastuu asiakkaistaan, joka vaatii myös lain tarkkaa noudattamista.

6.2.2 Resurssipulan suorat vaikutukset

Lastensuojelun sosiaalityön puutteelliset resurssit heijastuivat vahvasti myös lastensuojelun sijaishuoltoa koskevaan uutisointiin. Sijaishuoltoa koskevan uutisoinnin kautta resurssipulan vaikutukset konkretisoituivat. Aineiston perusteella voidaan todeta, että puutteelliset resurssit vaikuttavat vahvasti lastensuojelun sijaishuollon perustehtäviin, kuten sijoitettujen lasten tapaamisiin, sijaishuollon valvontaan, sekä huostaanoton arviointiin. Lastensuojelulain mukaan sosiaalityöntekijän käynnit lapsen sijaishuoltopaikassa ovat tärkeä valvonnan väline. Käynneillä tulee niin kuulla lasta kuin huomioida sijaishuoltopaikan toiminta- ja kasvatusperiaatteita (Lastensuojelulaki 53§ 2. mom.).

Paljastukset koulukodin mielivaltaisista rangaistuksista tuovat pika vauhtia muutoksia lakiin – lapsia aiotaan viimein kuulla (HS 20.9.2018)
”Lapsia oli muuan muassa riisuttu väkisin ja heitä oli pidetty kiinni tarpeettomasti.” Tämän vahvistivat haastatellut työntekijät.

Lastensuojelun työntekijät: Lasten tapaamiseen on liian vähän aikaa – pahimmillaan alle kymmenesosa työajasta lasten kanssa kasvotusten (HS 21.8.2018)
”Lapsen pitäisi tuntea, että hän pääsee kertomaan huolistaan ja sosiaalityöntekijä on hänen asioistaan tietoinen” ... ”Vaikka lapsia on tavattu kasvokkain myös asiakassuunnitelmiin liittyvissä tapaamisissa, ne ovat aika ohut tapa tavata heitä” ... ”Työntekijöiden kuormittuneisuutta lisää se, ettei vielä ole selvää, mitä hoidetaan sosiaalihuollon puolella ja mikä taas on lastensuojelun ydintä. Asiakkaita on palloillut niiden välillä.”

Vantaan lastensuojelusta lähti kerralla useita avaintyöntekijöitä, laitoksiin sijoitettujen 250 lapsen asioiden valvonta jäi kahdelle työntekijälle (HS 5.9.2019)
”Kaikki tämä liittyy isompaan ongelmaan, joka on jatkunut jo vuosia: sosiaalityöntekijöistä on valtava pula. On ollut pitkiä aikoja, ettei avoimeen työpaikkaan ole tullut yhtään hakemusta.” ... ”Työ on kuormittavaa ja erittäin vastuullista. Meillä on ollut viime vuodet ennätyslukemat erityisesti nuorten laitossijoituksissa. Myös hyvistä laitospaikoista on pulaa.”

Eräs sosiaalityöntekijä myös muistuttaa, että sosiaalityössä on kyse ihmisoikeuksista ja koko perhettä koskevista päätöksistä, sekä lasten turvallisuudesta. Sosiaalityöntekijän on kyettävä

perustelemaan vajavaisinkin tiedoin tekemänsä päätökset ja toimintansa. Sosiaalityöntekijän virkavastuu on painava, eikä siihen suhtauduta kevyesti.

6.2.3 Rakenteellisen sosiaalityön esteet

Eräässä mielipidekirjoituksessa sosiaalityöntekijä nostaa esiin sen, että rakenteelliseen vaikuttamiseen sisältyy myös riski. Muutoshakuiset sosiaalityöntekijät asettavat itsensä alttiiksi ja hän pitää mediavaikuttamista viimesijaisena keinona pyrkiä muutokseen:

Epäkohtia paljastavat työntekijät ottavat henkilökohtaisen riskin pyrkiessään parantamaan palvelun laatua (HS11.9.2019) ... *”Nimettömän ilmi-antamisen mahdollisuus mediassa on tärkeää, sillä työntekijät pelkäävät heille aiheutuvia rangaistuksia. Työntekijöiden pelko on aiheellinen, koska epäkohtien luonteeseen kuuluu salailua ja peittelyä.” ...* **”Epäkohtia paljastavat työntekijät ottavat henkilökohtaisen riskin pyrkiessään parantamaan palvelun laatua. Vaakalaudalla ovat työkyky, maine, ura ja työsuhde.”**

Aineistosta löytyy kuitenkin esimerkkejä myös siitä, että työntekijät eivät vain tuo esiin epäkohtia työoloissan, vaan pyrkivät omilla toimillaan myös vaikuttamaan ja ilmaisemaan mielipiteensä. Ensimmäisessä esimerkissä työntekijät eivät kuitenkaan uskaltaneet kommentoida uutista omilla nimillään.

Henkilöstöjohtaja suututti Vantaan lastensuojelun työntekijät joulupukki- kommentillaan – ulosmarssia seurasi palkankorostus (HS 11.9.20) ... *”Monilla on hyvin epätoivoinen olo” ...* **”Yksi käytännön esimerkki on itsenäistynyt nuori, joka on muuttamassa omilleen ja tarvitsisi ensimmäiseen asuntoonsa huonekaluja. Rahat niihin ovat sosiaalityöntekijän takana. Jos sosiaalityöntekijää ei saada kiinni, asia ei etene ja nuori ei pääse muuttamaan” ...** *”Työntekijät haluavat tehdä tätä työtä, tämä on tärkeää lapsille ja nuorille. Mutta jossain vaiheessa kukaan vaan ei enää jaksa.” ...*

Kymmeniä lastensuojeluilmoituksia makaa Vantaalla hoitamatta, koska pästeviä työntekijöitä ei ole – ”Pelkkä raha ei tilannetta ratkaise” (HS 9.11.2017) ... *”Tämä on asia, josta isot kaupungit yhdessä yrittävät neuvotella*

yliopistojen kanssa. Tarvitsisimme lisää aloituspaikkoja, mutta myös koulutusta, joka auttaa alaa jo opiskelleita pätevytyymään” ...

Kuntasektorilla henkilöstön mahdollisuus mielipiteeseen ja sen vapaaseen ilmaisuun näyttyy haastavalta. Jos työnantaja ei tunnusta vallitsevaa ongelmaa tai ole halukas sitä korjaamaan, kokevat yksittäiset työntekijät voimattomuutta. Pahimmillaan tämä aiheuttaa aiemmin aineistossa esiintyneen Paraisten kaltaisen ongelman, jossa työntekijöiden ainoa vaikuttamismahdollisuus on siirtyä toisen työnantajan palvelukseen.

6.2.4 Globalisoituva ja muuttuva yhteiskunta

Globalisaation ja yhä monikulttuurisemman yhteiskunnan myötä, myös sosiaaliala kohtaa uusia haasteita ja muuttuvia palveluntarpeita. Tämä tarkoittaa myös sitä, että työn rakenteiden tulee kyetä vastaamaan muuttuviin tarpeisiin. Uusiksi haasteiksi ovat nousseet niin tyttöjen silpomisen tunnistaminen ja ennaltaehkäisy, maahanmuuttajien haasteet sopeutua yhteiskuntaan, kunniaväkivalta ja erilaiset maahanmuuttopolitiikkaan liittyvät ongelmat, kuten turvapaikkapäätökset ja perheen jälleenyhdistäminen. Yhteiskunnalliset ilmiöt ja niihin liittyvät puutteelliset puuttumismekanismit ovat myös sosiaalityöntekijöiden huolenaiheina. Aineistosta käy ilmi, että sosiaalityöntekijät pyrkivät ratkomaan ongelmia, mutta puutteellisten keinojen ja rakenteiden vuoksi alati muuttuviin ja uusiin ilmiöihin ei aina löydy ratkaisukeinoja. Yhteiskunnallisten uusien ilmiöiden ja niihin liittyvien puutteellisten rakenteiden esiintuminen tapahtuu aineiston perusteella lähinnä asiantuntija kommentoinnin myötä.

*Tyttöjen silpomisepäilyistä uutisoitiin otsikolla ”**Helsingissä on tehty silpomisepäilyjen takia kiireellisiä sijoituksia - Lapsena silvottu kertoo: Mene- tin niin paljon verta, että melkein kuolin**” (HS 22.8.2017). Artikkelia varten haastatellut sosiaalityöntekijät kertovat, että kyse on yksittäistapauksista. Lastensuojeluilmoituksia tyttöjen ympärileikkausepäilyistä tulee vähän, vaikka silloin tällöin epäilyt asian suhteen herääkin. Artikkelista käy ilmi, että selkeitä ohjeita ja toimintamalleja tällaiseen tilanteeseen ei vielä ole, vaan tilanteisiin reagoidaan tapauskohtaisesti.*

Kunniaväkivaltaan liittyvässä artikkelissa ”Maahanmuuttaja taustainen 16-vuotias poika käytti nuuskaa, isovelji hakkasi tunnin ajan sähköjohdolla

ja rautaputkella – ”Kunniaväkivalta koskee myös poikia” (HS 17.10.2017)

Sosiaalityöntekijät avasivat niitä näkemuseroja, joita eri kulttuureiden väliset toimintakäytänteet luovat myös yhteiskunnallisesti tarkasteltuna...tekoa muun muassa vähäteltiin ja sitä pidettiin kasvatuskeinona.

”Kahdenksanvuotias ei tiennyt omaa nimeään, teinit pyörittivät yksin perhearkea – Lastensuojelu törmää pääkaupunkiseudulla yllättäviin ongelmiin vieraskielisten perheiden kanssa” (HS 5.10.2018). *”Heidän kanssaan työskennellään usein tulkin välityksellä, eikä aina ole varmuutta, ymmärtääkö tulkkikaan mistä on kyse?” ...”Kun tullaan tänne Suomeen. lapset sopeutuvat yhteiskuntaan paljon nopeammin. He oppivat kielen nopeasti, saavat kavereita ja omaksuvat kulttuuria. Lapset saavat vahvan roolin perheessä, kun he hoitavat perheen paperi- ja virastoasioita.”*

Loppuvuodesta 2019 uutisoitiin paljon Al-Holin leiriltä mahdollisesti suomeen tulevista lapsista. Tilanteessa koko yhteiskunta oli uuden tilanteen edessä, jossa myös erilaisten lakien tulkinta aiheutti paljon keskustelua. Tilanne aiheutti myös paljon julkista keskustelua, joka loi painetta myös sosiaalityöntekijöille, jotka olivat täysin uudenlaisen tilanteen edessä.

Helsinki, Espoo ja Vantaa ovat täydessä valmiudessa ottamaan vastaan al-Holin leiriltä saapuvia lapsia (HS 11.12.2019) *Suomeen on tullut eri puolilta sotatraumoista kärsiviä lapsia ja aikuisia. Heidän asioitaan on hoidettu suomessa pitkään sekä lastensuojelussa että muissa palveluissa, ja meillä on Vantaalla paljon osaamista tämäntyyppisiin asioihin” ...”Vantaa on hyvin monikulttuurinen kunta. Meille tämäntapaiset asiat eivät ole uusia ja siksi meillä on myös resurssoitu tämäntyyppisten asioiden ja ongelmien hoitamiseen työvoimaa. Jossain pienessä kunnassa voi olla erilainen tilanne.”*

Merkittävästi lastensuojelua koskevista uusista ilmiöistä kertoivat seuraavat esimerkkiartikkelit. Alaikäisten seksikauppaa koskevaa artikkelia kommentoivat pääasiassa asiantuntijat, mutta nuorten huumeidenkäyttöä käsittelevä artikkeli sisälsi paljon sosiaalityöntekijöiden näkemyksiä ja kokemuksia. Yhteistä artikkeleille oli niiden tuottama informaatio siitä, miten vanhemmat tai esimerkiksi koulun henkilökunta voisivat tunnistaa kyseisiä ilmiöitä. Kyse oli siis niin tietoisuuden lisäämisestä, kuin ennaltaehkäisevästä näkökulmasta.

Helsingissä on jopa 12-vuotiaita seksinmyyjiä – Alaikäisten seksikaupasta ei juuri hiiskuta, mutta ilmiö tuttu nuorten kanssa työskenteleville (HS 22.9.2017) ... *”Vielä viisi vuotta sitten tällaista ei ollut” ... ”Asia on voinut todentua, jos vanhempi on ruvennut tutkimaan nuoren tietokonetta tai kännykkää ja löytänyt sieltä jotain.”*

Espoolaisilta 13-vuotiailta löytyi huume seulassa jopa viittä eri ainetta - Eräs poika yritti sekavassa tilassa kaupata rauhoittavia lääkkeitä lastensuojelun työntekijällekin (HS 11.7.2018) ... *”Tämä on todella yllättänyt meitä pitkän työuran tehneitä työntekijöitä.” ... Poikkeuksellista on, että nämä huumeiden käyttäjät ovat todella nuoria ja että he ovat käyttäneet useita vahvoja huumeita ja lääkkeitä sekaisin ja vielä myyneet niitä.” ... ”Meihin ottavat yhteyttä myös sellaiset viranomaiset, jotka eivät ehkä aiemmin ole tehneet niin paljon ilmoituksia, kuten kirjastonhoitajat, sekä nuorisotalojen työntekijät.” ... ”Jos vanhemmat ovat paljon poissa kotoa, tietävätkö he oikeasti, mitä lapset tekevät vapaa-ajallaan?”*

Lastensuojelun sosiaalityö on jatkuvien muutosten ja uusien haasteiden edessä. Sen tulee kyetä vastaamaan, mutta myös tekemään näkyväksi yhteiskunnallisia ilmiöitä. Lastensuojelun sosiaalityö on myös usein aitiopaikalla kuulemassa ja näkemässä niitä vaiettuja yhteiskunnallisia ongelmia, jotka aiheuttavat eriarvoisuutta ja pyrkimässä ratkaisemaan niitä.

6.2.5 Uudet palvelut

Sosiaalityön rakenteellinen tehtävä on asiakkaiden asianajo. Tämä nousee erinomaisesti esiin artikkelissa, jossa johtava sosiaalityöntekijä ottaa kantaa ja antaa tukensa valmisteilla olevaan lakialoitteeseen.

Lastensuojelun nuoret ovat saamassa tukea jälkihuollosta 25- vuotiaaksi asti – ”Mikään ei olisi niin hienoa” (HS 14.3.2019) Johtava sosiaalityöntekijä toteaa, että suunta tuen jatkamisesta 25-vuotiaaksi asti on oikea ja välttämätön. Hän korostaa jälkihuollon sosiaalityöntekijän rinnastuvan usein tukea antavaan vanhempaan, josta syystä tuen jatkamisella 25- vuotiaaksi asti on suuri merkitys.

Erilaiset uudistukset työ ja toimintatavoissa tähtäävät tehokkaampaan ja yksilöidymmään tapaan tehdä sosiaalityötä. Uudistusten keskiössä on asiakkaan etu ja laadukkaamman, sekä yksilöllisemmän palvelun tarjoamisen mahdollistaminen.

Lontoosta tuodaan Suomeen lastensuojelun vallankumousta – näin se taituu Vantaan oloihin (HS 9.3.2018) *”Tavallaan tässä palataan perusasioihin, että lapsi itse on keskiössä ja hänen pitää tulla kuulluksi.” ...Tiimi tapaa lapsia ja perheitä niin usein, kuin tarvitaan, kasvokkain tai puhelimesta. Tarpeeksi tiheään, että opitaan tuntemaan ja luottamaan...” Se voi olla parin viikon välein. Tai päivittäin, jos on akuutti hätä. Kotona, tiimin toimistolla, vaikka kävelylenkillä ulkona, jos perhe sellaista haluaa.”*

Poliisi löysi 15-vuotiaan tytön ryyppäämästä, äitiin oltiin yhteydessä heti – Lastensuojelun pantiin pikkukaupungissa kuntoon eikä se edes maksanut mitään (HS 14.3.19) *...”Ensimmäinen asia, joka lähdettiin tekemään, oli ensimmäisen yhteydenoton nopeuttaminen. Nyt me olemme yhteydessä asiakkaaseen viimeistään seuraavana päivänä siitä, kun ilmoitus tulee meille” ...”Olen kokenut sen itse hyvänä, että ymmärrystä perheen tilanteesta ja selvitksen sisällöistä määritellään yhdessä lapsen ja perheen kanssa” ...”Tavoitteena on, että toimivia käytänteitä ei purettaisi, vaan alueellisista helmistä voitaisiin muodostaa toimiva kokonaisuus.”*

Vaihteeksi hyvä uutinen lastensuojelusta: Espoon nopean toiminnan Team Ahma palkittiin (HS 15.3.2017) *...”Moni on ollut tyytyväinen, että apua saatiin heti. Ja ihmiset ovat kokeneet, että heitä on kuunneltu” ...”Jotkut kokeilut on hylätty saman tien, jotkut ovat jääneet eloon. Tällainen teollisuuden alun perin kehitetty lean-ajattelu sopii yllättävän hyvin sosiaalityöhön.”*

Helsinki lähes kaksinkertaistaa lastensuojelun jälkihuollon sosiaalityöntekijöiden määrän (HS 12.1.19/Noona Bäckgren) *...”Toivottavasti saadaan myös sosiaalityöntekijöiden palkat nousemaan, että rekrytointi onnistuu. Tällä hetkellä jälkihuollon sosiaalityöntekijöiden palkat ovat Helsingissä pienemmät kuin lastensuojelun avo- ja sijaishuollossa.” ”Sosiaalityöntekijän palkalla on vaikea tulla toimeen Helsingissä, jossa elinkulut ovat suuret. Harva valtiotieteiden tai yhteiskuntatieteiden maisteri tekee tällä palkalla töitä, koska rahan*

saa helpomminkin”...”Koko maassa palkkausta on nostettu, mutta pääkaupunkiseudulla eläminen on kallista. Naapurikunnassa oleva 500 euroa parempi palkka voi houkutella hakeutumaan sinne, koska vuositasolla summasta muodostuu merkittävä.”

Lastensuojelun sosiaalityö tarvitsee onnistumisia, sekä viestiä siitä, että ongelmat on tunnus-tettu ja niihin pyritään vaikuttamaan. Kuten aineistoesimerkit osoittavat, kyse on kuitenkin ensisijaisesti siitä, että asiakkaat saisivat parempaa palvelua.

6.2.6 Sosiaalityöntekijöiden negatiiviset kokemukset asiakkaistaan

Aineistossa esiintyvä ilmiö on myös sosiaalityöntekijöiden kokema uhkailu ja epäasiallinen käytös asiakkaiden osalta. Talentian teettämän kyselyn mukaan joka viides korkeakoulutettu on kokenut työssään väkivaltaa tai sen uhkaa. Väkivaltakokemukset aiheuttavat stressioireita, poissaoloja ja pelkotiloja, sekä saattavat myös johtaa haluun vaihtaa työpaikkaa. (Talentia.fi) Sosiaalityöntekijät salaavat osoitteitaan ja rajoittavat omaa työn ulkopuolista toimintaa, jotta asiakkailla ei ole mahdollisuutta lähestyä heitä vapaa-aikana. Kyseisenlainen julkisuus ei tee sosiaalityötä houkuttelevammaksi, mutta antaa realistista kuvaa siitä todellisuudesta, jota sosiaalityöntekijät kohtaavat.

Minna Manelius salaa tiukasti osoitteensa, sillä lastensuojelun työntekijän valta ruokkii uhkauksia – Tietojen luovutus kieltojen määrä on kasvanut räjähdysmäisesti (HS 17.12.2018) *”Eikä koskaan voi tietää, kuinka tosissaan joku nimetön huuteliija on. Suivaantunut ihminen saattaa aloittaa keskustelupalstalla sanalliset uhittelut, mutta joku mouhokseen osallistunut saattaakin oikeasti lähteä toteuttamaan uhkauksia... Pitäisi kuitenkin muistaa, että esimerkiksi lastensuojelun työntekijät noudattavat työssään lakia ja toimien perusteena voi olla vaikka lapsen terveyden ja turvallisuuden takaaminen. Tällaista työtä pitäisi voida tehdä pelkäämättä.”*

Vieraiden miesten treffipyyntöjä, uhkailua ja savukaasupanos työpaikalla – kosta hautonut asiakas vainosi vuosia Marja Oinosta (HS 24.1.2017) *...Sanoin esimiehelle, että nyt vaihtoehtona on työn vaihtaminen, irtisanoutuminen tai sairausloma. Työnantajalla aukeni toinen tehtävä ja vaihdoin*

sinne... ”Työväkivalta saatetaan nähdä osana työtä, mutta se ei kuulu työhön. Sitä ei tarvitse hyväksyä ja sallia. Se on rikos.”...

Vainoamisesta on tullut rikosoikeudellisesti rangaistava teko vuoden 2014 alusta. Vainoamiseen katsotaan syyllistyvän henkilön, joka toistuvasti uhkaa, seuraa, tarkkailee, ottaa yhteyttä muulla näihin rinnastettavalla tavalla niin, että se aiheuttaa toisessa osapuolella pelkoa ja ahdistusta. Rangaistuksena voi olla sakkoja tai korkeintaan kahden vuoden vankeus tuomio (Finlex.fi). Rikoslakiin lisätty uudistus suojaa myös sosiaalityöntekijöitä altistumasta vainoamiselle ja siitä voidaan nostaa syyte, vaikka asianomainen ei itse sitä toivoisikaan. Sosiaalityöntekijät pyrkivät itse suojaamaan yksityisyyttään ja oman perheensä turvallisuutta, mutta tarvitsevat siihen myös lainsäädännöllistä tukea.

6.2.7 Asiakkaiden kokemukset saamastaan palvelusta

Jos sosiaalityöntekijät kokevat, että eivät voi kommentoida yksittäistapauksia, sosiaalityön asiakkaat voivat halutessaan kertoa omia kokemuksiaan. Asiakkaiden tilannekuvaukset ja jopa elämäntarinat näyttäytyivät usein aineiston perusteella yksityiskohtaisilta ja laajoilta. Usein artikkeleissa oli sisällettynä tarkistettua faktatietoa ja sosiaalityöntekijän kommentti. Asiakkaiden omakohtaiset kokemukset ja haastattelut olivat kuitenkin pääroolissa ja sosiaalityöntekijöiden näkemykset pyrkivät selittämään tai parhaimmillaan oikeuttamaan vallitsevan tilanteen tai asiakkaan kokemuksen. Etenkin kahdesta ensimmäisestä aineistoesimerkistä saa hyvän kuvan siitä, miten otsikko antaa täysin virheellisen käsityksen siitä, mitkä ovat syyt tehtyjen ratkaisujen takana.

Reetta Lehto joutui luopumaan sijaislapsesta kymmenen vuoden jälkeen – Helsingissä yli 40 lasta siirrettiin viime vuonna äkisti pois sijaisperheestään (HS 15.1.2017) ... *”Tässä näkyy se, että osa lapsista on erittäin vaativahoitoisia.” ... ”Meidän pitäisi pystyä paremmin tukemaan perheitä. Meidän siis kaikkien kuntien.”...*

Viranomaiset hakivat espoolaispojan kesken koulupäivän – vakavasti sairas äiti ei pääse tapaamaan satojen kilometrien päähän vietyä lasta (HS 18.1.2017) ... *”Huostaanotetun lapsen ja hänen syntymäperheensä toiveet pyritään ottamaan huomioon sijoittamispäätöksissä” ... ”Lapsen tilanne ja tarpeet sekä sijaishuoltopaikan osaaminen ovat tärkeimpiä asioita, jotka*

*vaikuttavat paikan valintaan” ... ”Periaatteena meillä on se, että sijaishuolto-
paikan tulisi löytyä 200 kilometrin säteellä Espoosta. Poikkeustapauksissa si-
joitamme tätä kauemmaksi ja silloin syynä ovat lapsen erityistarpeet” ... ”Tie-
tysti voidaan käyttää vain niitä paikkoja, joissa on vapaata.”*

**Lapsi ilmestyi kotioven taakse likaisena ja nälkäisenä – Kun lapsi oli suih-
kussa, äiti soitti poliisit viemään huumeriippuvaisen pojan takaisin laitok-
seen (HS 24.7.2018) ...Kyllä nämä asiat ovat meidän tiedossamme. Järjestel-
män pitäisi sopia nuoriin, eikä toisinpäin.” ... ”Vaikka tapaisimme heitä kuinka
paljon, emme pysty lopettamaan heidän päihteidenkäyttöään.” ... ”Nämä nuo-
ret ovat todella huonossa kunnossa. Nuoret käyttävät monia aineita sekaisin.
Heillä on vakavia vieroitusoireita, jotka vaativat jopa lääkkeellistä vieroit-
tusta.”**

Viime aikoina uutisotsikoihin ovat nousseet laitoksista karanneet sijoitetut lapset, joita vi-
ranomaiset eivät aktiivisesti etsi. Se kiteyttää niin sosiaalihuollon, kuin muidenkin viran-
omaisten (esimerkiksi poliisin) todellisuuden siitä, mihin resurssit kohdennetaan ja mihin
niitä on mahdollista käyttää.

6.3 Tulosten yhteenveto

Edellä esitettyjen tulosten valossa aiemmin esitelty rakenteellisen sosiaalityön jakautuminen
tietotyöhön, strategiatyöhön, inklusiotyöhön ja oikeudenmukaisuustyöhön näyttäytyy
ohuelta. Sosiaalityöntekijöiden puheenvuoroissa korostuu kokemustieto tutkimustiedon si-
jaan. Koen, että tämän aineiston perusteella inklusiotyö ja oikeudenmukaisuustyö ovat vah-
vemmin edustettuina aineistossa, sillä selkeä tietoperäinen poliittinen vaikuttaminen oli vä-
häistä. Rakenteellisen sosiaalityön läpäisevät tehtävät, eli sosiaalipalvelut ja johtamistyö oli-
vat kuitenkin vahvasti edustettuina nimenomaan laadukkaan ja eettisesti kestävänsä sosiaali-
työn toteuttamisen resurssien näkökulmasta. Seuraavassa luvussa tarkastelen tutkimustulok-
siani tarkemmin aiempien tutkimusten valossa.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Aineistoni edustaa yhtä yksittäistä, joskin laajalle levinnyttä vaikuttamisen kanavaa, eikä tästä syystä luonnollisestikaan edusta kuin murto osaa siitä sosiaalityön rakenteellisesta vaikuttamisesta, jota jatkuvasti todennäköisesti tehdään esimerkiksi työyhteisöissä ja verkostoissa. Julkisen viestinnän merkitys tänä päivänä sosiaalityössä on alati kasvava, sillä myös sosiaalityön tulee kyetä vastaamaan digitalisaation mukanaan tuomaan nopeaan tiedonkulkuun ja tiedontarjoamiseen.

Aineiston voi karkeasti jakaa kahteen kategoriaan, suoraan ja epäsuoraan vaikuttamiseen. Suoralla vaikuttamisella tarkoitan mielipidetekstejä, joissa lähtökohtana on ollut epäkohtien esiin nostaminen lyhyesti ja ytimekkäästi. Epäsuora vaikuttaminen sen sijaan tapahtuu asiantuntijakommentoinnin kautta. Tällöin kuitenkin artikkelin aihe ei ole lähtöisin sosiaalityöntekijöistä, vaan on toimittajan valinta. Silmiinpistävää aineistossa oli se, että mielipidetekstit, joissa rakenteellinen vaikuttaminen oli vahvimmillaan, olivat suurimmat osaksi kirjoitettu sosiaalityöntekijöiden toimesta nimettöminä. Tämän perusteella voidaan todeta, että vaihtamisen kulttuuri sosiaalityössä ei edelleenkään ole ohi. Lisäksi Tiitisen (2018, 175) mainitsema pelko toimittajien tavasta valita vain tiettyjä näkökulmia haastatteluista oli nähtävissä. Kuten aiemmin todettu, useissa artikkeleissa sosiaalityöntekijöiden kommentit olivat artikkelin pituuteen nähden hyvin suppeita. Kyse saattaa siis olla siitä, että sosiaalityöntekijät ovat haluttomia kommentoimaan, tai toimittajan valinnasta jättää sosiaalityöntekijöiden näkemyksiä julkaisematta.

Millaista merkitystä julkisella viestinnällä todellisuudessa on ja millaisen lukijakunnan se tavoittaa? Onko kyse enemmän siitä, että sosiaalityöntekijät pyrkivät selittämään tilannetta asiakkailleen ja sitä kautta perustelemaan, miksi asiakkaat eivät saa heille kuuluvaa palvelua? Toisaalta koko ajanjaksolla, jolta aineisto on kerätty, sosiaalityöntekijöiden laatimia lastensuojelua koskevia mielipidetekstejä on ainoastaan kahdeksan kappaletta. Voidaan päätellä, että mielipidetekstejä ei pidetä vahvana vaikuttamisen kanavana.

Tutkimukseni tavoitteena oli selvittää, millaista rakenteellista vaikuttamista on havaittavissa sosiaalityöntekijöiden puheenvuoroissa Helsingin Sanomien artikkeleissa? Tämän tutkimuksen alkupuolella määriteltiin rakenteelliselle sosiaalityölle kolme perustehtävää: Tuotetaan tietoa sosiaalityön asiakkaiden tarpeista ja niiden yhteiskunnallisesta merkityksestä, määritellään tavoitteita ongelmien korjaamiseksi ja ennaltaehkäisemiseksi, sekä tuodaan

sosiaalityön asiantuntemus osaksi poliittista päätöksentekoa. Miten rakenteellisen sosiaalityön kolme perustehtävää sitten toteutuvat aineiston perusteella?

Eettisistä lähtökohdista tarkasteltuna mediavaikuttamisen haasteet kasvavat sitä mukaan, mitä arempi vaikuttamisen kohteena oleva aihe on. Työyhteisöön vaikuttava julkinen kritiikki saattaa herättää epäluottamusta ja tunnetta lojaliteetin rikkomisesta, lisäksi henkilökohtainen riski on suurimmillaan silloin, kun kyseessä on toiminnan epäkohtien paljastaminen. Epäkohtien julkisuuteen tuovan tulee olla lojaali niin omille arvoilleen, kuin ympäristölleen. (Tiitinen 2018, 176.) Tämä selittää osaltaan myös mielipidekirjoitusten anonymiteetin. Kantaa halutaan ottaa ja julkiselle keskustelulle nähdään tarvetta, mutta sen negatiiviset seuraukset pyritään minimoimaan.

Kuten Niemelä (2016, 97) totesi, sosiaalityön tavoitteena on parantaa yhdessä asiakkaan kanssa hänen kokonaisvaltaista hyvinvointiaan. Aineiston perusteella näyttyy, että julkiseen keskusteluun nousee toisaalta yksittäisiä ilmiöitä, mutta ne luovat kokonaiskuvaa myös yhteiskunnallisesti ihmisten elämään kokonaisvaltaisesti vaikuttavista tekijöistä.

Tiitisen (2018, 174) mukaan enemmistö sosiaalialan vaikuttamistyöstä tehdään verkostojen, työryhmien ja suhteiden välityksellä. Hänen tutkimuksensa mukaan vaikuttaminen kuuluu johtaville viranhaltijoille ja julkiseen keskusteluun osallistumattomuus on totuttu toimintatapa. Mediavaikuttamista pidetään myös epätavallisena tapana toimia. Osittain kyse on myös mediataitojen vähydestä. (Mt. 2018, 174.) Mediavaikuttamisen vähyys oli vahvasti esillä myös tässä aineistossa. Näyttää siltä, että mediavaikuttaminen kiteytyy yksittäisten ilmiöiden ympärille, joka ei avaudu yleisölle yhteiskunnallisesti merkittävänä kokonaisuutena.

Maarit Kairala, Sanna Lähteinen ja Laura Tiitinen (2012) ovat tarkastelleet rakenteellisen sosiaalityön opetusta sosiaalityön koulutuksessa. Heidän näkemyksensä mukaan rakenteellinen sosiaalityö nähdään tärkeänä osana sosiaalityötä ja sen opetusta, mutta sitä leimaa jäsentymättömyys ja tieteellisen tutkimuksen puute, josta syystä sen priorisointi riippuu osin opettajan omista intresseistä, sekä siitä, että sen käytännön opettaminen on haastavaa. Yliopistokoulutuksen tuottama vahva yhteiskunnallinen osaaminen on kuitenkin tärkeää myös rakenteellisen sosiaalityön toteuttamisen kannalta, sillä rakenteellisen sosiaalityön kannalta on tärkeää ymmärtää myös yhteiskunnan dynaaminen luonne. (Mt. 2012, 40–42, 47.)

Suoranaisen rakenteellisen työn osuus aineistossa on suppea. Suuri osa käyttämästäni aineistosta tuo esiin sosiaalityön arkea, toimintamalleja ja niiden vahvuuksia ja heikkouksia. Osaltaan tietoisuuden lisääminen tapahtuu kuitenkin myös työn- ja asiakkaiden arjen toimijuuden kautta. Lisääntyvä tietoisuus sosiaalityön toimintakentästä edesauttaa osaltaan myös tunnistamaan ja tiedostamaan sen rakenteita, sekä tätä kautta myös kehittämään niitä. Aineistossa korostui sosiaalityöntekijöiden näkemys omasta asiantuntijuudestaan, kokemuksestaan ja ammattitaidostaan tärkeänä osana poliittista ja paikallista päätöksentekoa. Sosiaalityöntekijät haluavat kehittää työtään ja tulla kuulluiksi. Sipilä (2011) jakaa tutkimuksessaan sosiaalityön vaikuttamismahdollisuudet neljään kategoriaan. Eniten nähdään olevan mahdollisuuksia vaikuttaa työhyvinvointiin, sekä tehdyn työn laatuun. Omaan toimenkuvaan liittyvät vaikuttamismahdollisuudet nähtiin kohtalaisina, kun taas sosiaalipoliittisiin ja työn kehittämiseen liittyviin vaikutusmahdollisuuksiin ei uskottu. (Mt. 2011, 120.) Tämän tutkimuksen perusteella näyttää siltä, että edes oman työn kehittäminen tai laadukas toteuttaminen tuntuu haastavalta asiakasmäärien ja siitä aiheutuvan kiireen vuoksi.

Etenkin lastensuojelun sosiaalityö on uuvuttavaa, eikä vaikuttamistyölle tunnu löytyvän resursseja. Vaikuttamisen ja ylimääräisiin hankkeisiin osallistumisen esteenä nähdään muun muassa kiire, aikapula, työntekijöiden, stressi, väsymys ja asiakastyöstä aiheutuva paine. (Hussi 2005, 33.) Tätä seikkaa, eli kuormittavia työoloja sosiaalityöntekijät toivat aktiivisesti ilmi, etenkin mielipidekirjoituksissa. Riitta Vornanen, Juha Hämäläinen ja Maritta Törrönen (2016, 204) näkevät, että ilman poliittista vaikuttamistyötä, vaarana on sosiaalityön ajautuminen vallattomaksi professioksi, joka tyytyy toteuttamaan ristiriitaisiakin tavoitteita liian pienillä resursseilla, sekä lähinnä toimeenpanee vain viime sijaisia lakisääteisiä tehtäviä. Vornanen, Hämäläisen ja Törrösen näkemys näyttää tällä hetkellä olevan työn todellisuutta useissa sosiaalitoimistoissa. Lastensuojelun luonnehtiminen huostaanottotehtäksi ei sosiaalityöntekijöiden kuvaaman todellisuuden perusteella ole kaukana tämän hetkisestä tilanteesta etenkin lastensuojelun sosiaalityössä.

Yle uutisoi 24.10.2014 otsikolla ”*Raskas työ ei houkuttele – yhä suurempi osa sosiaalityöntekijöistä epäpäteviä*”, epäpätevien sosiaalityöntekijöiden määrän kasvusta pääkaupunkiseudulla. Artikkelissa todetaan liian suuren asiakasmäärän ja pienen palkan vaikuttavan sosiaalityöntekijöiden saatavuuteen ja pysyvyyteen. (Mäntymaa 2014) Talentian ”*Vastavalmistuneiden urapolut 2019*”-selvityksen mukaan 31 % vuosina 2017–2018 valmistuneista sosiaalityön maistereista miettii alan vaihtoa. Selvityksen mukaan syyksi ilmoitettiin työn

kuormittavuus ja huono palkka. (Landgrén 2019) Ilmiö oli osittain havaittavissa myös aineistossani. Sosiaalityöntekijät pyrkivät vaikuttamaan oman työnsä rakenteisiin ja sitä kautta asiakkaiden saamaan palveluun. Etenkin mielipidetekstien tarkoitus on tehdä sosiaalityöntekijöiden hätä näkyväksi.

Sosiaalityöntekijä 2015-kyselyn perusteella sosiaalityöntekijät arvostavat itse omaa työtään ja pitävät sitä palkitsevana, mielenkiintoisena ja vaihtelevana. Kyselyn mukaan työn vetoimana toimii hyvä työllisyystilanne ja mahdollisuus vakituiseen työhön. Sen sijaan kuormittavina tekijöinä kyselyn mukaan koettiin henkilöstön resurssivaje suhteessa työmäärään ja tätä kautta muun muassa työn fyysinen ja henkinen kuormittavuus, lisäksi organisaation ongelmat ja huono johtavuus vaikuttivat sosiaalityöntekijöiden pysyvyyteen ammatissaan. (Karjalainen & Sarvimäki 2015, 21–22.) Näyttää siltä, että tilanne ei ole viimeisien vuosien aikana muuttunut, sillä aineiston perusteella sosiaalityöntekijät tuottavat yhtäläisiä haasteita myös julkiseen keskusteluun. Sipilän (2011) tutkimuksessa sosiaalityöntekijät tuottivat huoltaan työntekijöiden vaihtuvuudesta ja saatavuudesta, sekä sen vaikutuksesta työhön ja työssäjaksamiseen. (Mt. 2011, 129–130.) Myös Tiitisen (2018) mukaan mediavaikuttaminen sosiaalityössä jää yksilökeskeisen asiakastyön jalkoihin. Mediavaikuttaminen edellyttää luovuutta, joka harvoin onnistuu kiireessä, saati uupuneena. (Mt. 2018, 177).

Synnöve Karvinen-Niirikoski (2007, 17) mainitsee, että työnohjauksella on perinteisesti pyritty lisäämään työhyvinvointia sosiaalialalla. Houkuttelepa Helsingin kaupunki sillä myös sosiaalityöntekijöitä kaupungin palvelukseen. Työnohjaus nähdään työntekijöiden henkilökohtaista jaksamista ja osaamista tukevana menetelmänä. Työnohjauksella pyritään myös vahvistamaan työntekijöiden mahdollisuuksia toimia oman työnsä ja koko alansa kehittäjinä. (Mt. 2009, 17.) On kuitenkin selvää, että aineiston edustamia lastensuojelun sosiaalityön ongelmia ei ratkaista pelkällä työnohjauksella, vaan poliittisten päätösten lisäksi tarvitaan myös vahvaa ja asiantuntevaa johtamista. Myös Leena Rasasen (2009, 61) mukaan sosiaalitoimen työntekijöiden suurimpina riskitekijöinä näyttäytyvän työn kuormittavuus, jatkuvat muutokset ja niistä johtuvat epävarmuustekijät. Onnistunut esimiestyö ei voi perustua pakoon ja ylhäältä annettuihin vaatimuksiin, vaan vuorovaikutukseen ja yhdessä oppimiseen, jossa mahdollistetaan työntekijöiden toimintaedellytykset. (Mt. 2009, 70). Tosiasioiden kieltäminen tai kaunistelu, ei siis ole avain toimivaan ja yhteiskykyiseen organisaatioon, vaan lisää työntekijöiden kuormitusta ja toivottomuutta entisestään.

William Rowe, Jill Hanley, Repetur Moreno ja John Mould (2000) esittävät, että yhä laajempi globaali liikkuvuus maailmalla tuovat sekä uusia haasteita, että mahdollisuuksia sosiaalityölle. He toteavat, että globaalisti tarkasteltuna sosiaalityön tulee tehdä yhteistyötä, mutta myös sopeutua, että toisinaan myös vastustaa sosioekonomisia muutoksia. Globalisaation vaikutusten ymmärtäminen on avain uusien toimintamallien luomiseksi, jolla globalisaation vaikutukset saadaan niin kulttuurisesti, kuin poliittisesti näkyviksi ja niihin pystytään vastaamaan. (Mt. 2000, 65.) Kuten aineistosta käy ilmi globalisaatio tuo niin yhteiskunnallisesti, kuin sosiaalityön näkökulmasta tarkasteltuna uusia haasteita, joihin tulee kyetä luomaan uusia toimintamalleja ja keinoja. Rowe ym. (2000, 65) toteavatkin Globalisaation olevan maanlaajuinen haaste, mutta myös mahdollisuus.

Myös Marja Katisko (2016) näkee globalisaation tuoneen kulttuurienväliset haasteet osaksi sosiaalityön ja sosiaalityöntekijöiden arkea. Hän kirjoittaa kulttuurien välisestä kompetenssista, joka perustuu usean kulttuurin väliseen vuorovaikutustilanteeseen, jonka tavoitteena on kulttuurien välinen ymmärrys ja luottamuksen rakentuminen ja erilaisuuden kunnioittaminen vuorovaikutuksessa. Sosiaalityön palveluiden tulee huomioida ihmisten erilaiset tarpeet yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden vaatimuksen mukaan. (Katisko 2016, 178, 186–187.)

Palaan vielä tutkimustani ohjanneisiin rakenteellisen sosiaalityön lakisäätteisiin tehtäviin. Tiedon tuottaminen sosiaalityön asiakkaiden tarpeista näyttäytyi aineistossa osallisuuden ja konkreettisen välittämisen (esimerkiksi sijaishuollosta karkailevat nuoret) valossa. Toisaalta lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden esiin nostama työmäärä kertoo omaa kieltään siitä, että suojelua, tukea ja apua tarvitsevia lapsia on paljon. Suoranaisia toimintamalleja ongelmien ennaltaehkäisemiseksi aineistoni ei sijaan tarjonnut. Voidaan olettaa, että näitä toimintamalleja luodaan kuitenkin muualla, kuin julkisilla areenoilla. Yhteiskunnallisen vaikuttamisen tavoitteen suhteen koen, että kaikki sosiaalityöstä julkisesti esiin tuotava näkemys, kokemus, heikkoudet ja haasteet ovat yhteiskunnallisesti merkittäviä. Se vaikuttavatko ne todellisuudessa poliittiseen päätöksentekoon on vaikea arvioida.

8 YHTEENVETO JA POHDINTA

8.1 Tutkimuksen anti

Lähtiessäni keräämään tämän tutkimuksen aineistoa, näytti siltä, että siitä koostuu valtava. Tarkempi tarkastelu kuitenkin osoitti, että sosiaalityöntekijöiden puheenvuorojen osuus sosiaalityötä ja ennen kaikkea lastensuojelun sosiaalityötä käsittelevissä julkaisuissa on suppea ja keskittyy vahvasti samojen teemojen ympärille.

Kerätyn aineiston perusteella voidaan todeta, että sosiaalityöntekijöillä on vahva tahto tehdä laadukasta ja eettisesti kestävää sosiaalityötä, jossa on aikaa myös aidolle asiakkaan kohtaamiselle. Aineistossa korostuvat kuitenkin sosiaalityöntekijöiden saatavuuteen ja pysyvyyteen liittyvät haasteet. Sosiaalityöntekijöiden virkavastuuta asiakkaistaan pidetään tärkeänä, mutta myös työn kuormittavuuteen olennaisesti vaikuttavana tekijänä. On tunnistettu ja tunnustettu, että sosiaalityöntekijöiden saatavuuteen ja pysyvyyteen liittyvät ongelmat ovat ratkaistavissa rakenteellisilla muutoksilla. Pääasiallisina parannuskeinoina nähdään palkkojen nousu vastaamaan työn vaativuutta ja siihen vaadittavaa koulutustasoa, sekä asiakasmäärien rajaamista. Myös sosiaalityön koulutuspaikkojen lisääminen nähdään ratkaisuna. Ilmiö on mielenkiintoinen, sillä Ammattiliitto Talentian tekemän selvityksen mukaan 94% vuonna 2015-2016 valmistuneista sosiaalityön maistereista työllistyi kuntasektorin palvelukseen, yksikään kyselyyn osallistuneista ei ilmoittanut työllistyneensä esimerkiksi yksityiselle sektorille. (Ladgren & Savimäki 2017). Onko todellakin kyse siis siitä, että sosiaalityöntekijöitä valmistuu liian vähän? Vai onko kyse nimenomaan siitä, että kattava pula sosiaalityöntekijöistä kohdistuu kuntasektoriin ja lastensuojelun sosiaalityöhön? Työn imu ja jatkuvasti julkisuudessa olevat rakenteelliset ongelmat luovat negatiivista mielikuvaa ei pelkästään asiakkaiden, vaan myös työntekijöiden näkökulmasta.

Vaikka aineistossa vahvasti esiintyy, että kyse on työntekijöiden hyvinvoinnista ja jaksamisesta, nähdään, että sillä on myös suora vaikutus asiakkaisiin ja heidän saamiinsa palveluihin ja työntekijöiden tavoitettavuuteen. Etenkin lastensuojelun sosiaalityössä työntekijöiden jatkuva vaihtuvuus vaikuttaa myös suoraan asiakkaisiin, sillä kyse on myös luottamussuhteen rakentamisesta asiakkaan ja työntekijän välille.

Voidaanko ammatinvalinnan vaikutusta omaan työhön pitää rakenteellisena vaikuttamisena? Tietyllä tapaa kyllä, sillä se kuvaa sitä todellisuutta, jossa sosiaalityöntekijät elävät pyrkiessään puolustamaan heikompi osaisia ja ajamaan esimerkiksi lasten oikeuksia. Kaikki

sosiaalityö on lakisääteistä toimintaa, jossa ihmisoikeuksien ja lapsen oikeuksien tulee olla etusijalla. Asiakkaan oikeudet ovat vahvasti lastensuojelulakiin säädettyt. Sosiaalityöntekijällä sen sijaan ei ole oikeutta toimia virkavelvollisuutensa vastaisesti, huolimatta siitä, että se saattaa asettaa työntekijän ja hänen lähipiirinsä vaaraan.

Tietyllä tapaa on ymmärrettävää, että puutteet sosiaalityöntekijöiden työoloissa tuodaan vahvasti ilmi. Se ei kuitenkaan välttämättä välitä sitä viestiä asiakkaiden saamasta palvelun laadusta, jota sosiaalityöntekijät kenties toivovat. Syntyy helposti käsitys, että sosiaalityöntekijät ajavat ensisijaisesti omaa, eivät asiakkaidensa etua. Toisaalta, jos työn tekemisen rakenteet eivät vastaa työn sisältöön ja rakenteisiin asetettujen tavoitteiden toteutumista, on selvää, että myös yhteiskunnallisesti merkittävän rakenteellisen työn toteuttaminen vaikeutuu, eikä siihen riitä tarvittavia resursseja.

Mielipidetekstit voidaan nähdä suorana pyrkimyksenä tuoda esiin yhteiskunnallisia epäkoh-
tia ja asiakkaiden, sekä työntekijöiden tarpeita. Toisaalta pitkän mielipidetekstin vaikutta-
vuutta heikentää se, että itse rakenteellisesti merkittävä muutospyrkimys hukkuu taustoituk-
sen ja kirjoittajan oman kokemuksen kerronnan sekaan. Vaikuttavan mielipidekirjoituksen
laatiminen vaatii erityistä osaamista. Useassa aineistossa esiintyvässä mielipidekirjoituk-
sessa oli useampi, kuin yksi kirjoittaja. Tällä tavalla kirjoittajat ovat saattaneet tavoitella
entistä suurempaa painoarvoa ja näkyvyyttä yhteisille näkemyksilleen.

Erityisen tärkeänä pidän kuitenkin myös sitä, että esimerkiksi yksittäiseen asiakastapaukseen
tai laajempaan kokonaisuuteen liittyvässä toimittajalähtöisessä uutisoinnissa käytetään tu-
kena myös sosiaalityöntekijöiden näkemyksiä ja toimittajat pyytävät heiltä kommentteja tai
asiantuntijalausuntoja. Vaikka sosiaalityöntekijät eivät voi luonnollisestikaan kommentoida
yksittäistapauksia, voivat sosiaalityöntekijät ottaa ilmiöihin kantaa yleisellä tasolla. Tämä
tuo monipuolisemman kuvan esimerkiksi yksittäisen asiakkaan kertomukseen tai kokemuk-
seen ja selittää samalla, mistä epäkohdat tai onnistumiset mahdollisesti johtuvat. Myös tämä
on merkittävä tapa toteuttaa rakenteellista sosiaalityötä. Mielenkiintoinen seikka kuitenkin
on se, että esimerkiksi useamman liuskan mittainen artikkeli vaikkapa lastensuojeluasiak-
kaan kertomuksesta saattaa sisältää yhden sosiaalityöntekijän tuottaman lauseen. Tällöin he-
rää kysymys, onko kyseessä toimittajan valinta olla sisällyttämättä laajempaa ammatillista
näkemystä artikkeliinsa vai ovatko työntekijät tarkoituksella olleet niukkoja kommenteis-
saan?

Sosiaalityöntekijät usein kieltäytyvät haastatteluista, sillä, he eivät voi kommentoida yksittäistapauksia. Salassapitovelvollisuus ja rakenteellisen työn toteuttaminen on haastava yhdistelmä. Tämän yhtälön ratkaisemiseksi niin sosiaalityön koulutus, kuin toimintakäytänteet kunnissa ja muissa sosiaalityötä toteuttavissa yksiköissä tulee huomioida. Toivottavasti tulevaisuudessa sosiaalityöntekijät näkevät yhä vahvemmin yleisen tason kommentoinnin keinona rakenteellisen sosiaalityön toteuttamiseen. Tämä on oleellista myös siltä kannalta, että pelkkä negatiivinen tai lastensuojelun epäkohtiin perustuva kokemusperäinen uutisointi ei yksipuolisesti pääse luomaan mielikuvia lastensuojelun sosiaalityöstä. Kuten todettu, useisiin lastensuojelua koskettaviin yhteiskunnallisiin ilmiöihin oli onneksi haasteltu sosiaalityöntekijöitä (tai muita sosiaalialan toimijoita) heidän asiantuntijaroolistaan käsin. Näissä artikkeleissa lastensuojelun johtotehtävissä toimivien ja ammattiliittojen edustajien näkemykset olivat kuitenkin selkeästi sosiaalityöntekijöiden näkemyksiä vahvemmassa roolissa.

Ilmi tulleiden sijaishuollon epäkohtien myötä on perustettu tarkastusyksikkö, ainakin Vantaalle. Kuten aineistosta käy ilmi, sosiaalityöntekijät eivät puutteellisen resurssoinnin vuoksi kykene valvomaan sijoitettujen lasten oikeuksien toteutumista asianmukaisesti. Onko valvontayksikön perustamiseen vaikuttanut sosiaalityöntekijöiden esiin tuomat rakenteelliset haasteet vai aluehallintoviraston huomautus? Vai kenties se tosiasia, että sijaishuollon toimisto tyhjeni sosiaalityöntekijöistä? Onko siis todettava, että rakenteellista sosiaalityötä voi toteuttaa myös äänestämällä jaloillaan? Ainakin sosiaalityöntekijän oma toiminta työssä yleisellä tasolla saattaa synnyttää uusia keinoja palvella asiakasta ja ajaa hänen etuaan. Esimerkki voi joskus johtaa jopa rakenteellisiin muutoksiin asti.

Sosiaalityöntekijöiden kokema uhkailu tai tarve salata tietojaan saattaa vaikuttaa myös halun ottaa esimerkiksi julkisesti kantaa tai harjoittaa rakenteellista sosiaalityötä. Yksi lastensuojelun sosiaalityön vaativimmista tehtävistä on tahdon vastaisten päätösten tekeminen. Tämä saattaa aiheuttaa asiakkaissa tai heidän lähipiirissään uhkaavaa käytöstä sosiaalityöntekijöitä kohtaan ja korostaa sosiaalityöntekijän valtaa julkisen vallan käyttäjänä. Sosiaalityöntekijät ovat kuitenkin itse vastuussa oman yksityisyytensä suojaamisesta, vaikka heiltä odotetaan toimia, jotka saattavat asettaa heidät itsensä tai heidän lähipiirinsä vaaraan. Tulisiko sosiaalityöntekijöille kuulua automaattisesti esimerkiksi turvakielto vai tulisiko työnantajan kiinnittää tehokkaammin huomiota työntekijöidensä yksityisyyden turvaamiseen? Saataisiinko tällaisilla rakenteellisilla uudistuksilla esimerkiksi lastensuojelun sosiaalityötä houkuttelevammaksi vaihtoehdoksi sosiaalityöntekijöiden näkökulmasta?

Hanna Heinonen ja Päivi Sinko (2014) esittävät, että vaikuttavan ja tuloksellisen lastensuojelun edellytyksenä on hyvä johtaminen. Heidän mukaansa näyttää siltä, että tällä hetkellä lastensuojelun johtamista määrittää resurssivaje, jatkuvat organisaatiomuutokset ja laajemat sosiaalihuollon uudistukset. Näiden seurauksena johtamista värittävät myös työntekijöiden tyytymättömyys työoloihinsa ja sitä kautta sitoutumattomuus työhönsä. (Mt. 2014, 4). Aineistoni tukee Hanna Heinosen ja Päivi Sinkon näkemystä, mutta osoittaa myös johtamisen tärkeyden niin perustyössä, kuin kriisihallinnassa. Aineiston perusteella voidaan todeta, että johtamisen tulee myös perustua tosiasioiden tunnistamiseen ja tunnustamiseen. Työntekijöiden ja johdon näkemuserot vallitsevista tilanteista eivät edistä työntekijöiden jaksamista ja tätä kautta myöskään työn laatua.

Suuret kaupungit ovat aineistossani selvästi edustettuina niin lastensuojelun kriisiä koskevassa uutisoinnissa, kuin myös vaikuttajina. Koetaanko isossa kaupungissa vaikuttaminen vähemmän riskaabeliksi? Ongelmat näyttävät myös kasautuvan etenkin isoihin kaupunkeihin, jossa työvoimaa kuitenkin olisi saatavilla. Vai onko ongelma nimenomaan siinä, että valinnanvaraa työpaikkojen suhteen on enemmän? Toisaalta ei voida myöskään vetää suoraa johtopäätöksiä, etteikö pienemmissä kunnissa ja organisaatioissa painittaisi samanlaisten ongelmien kanssa. Näyttää vain vahvasti siltä, että se ei joko ylitä uutiskynnystä, tai ongelmat pyritään ratkomaan ilman julkista ulostuloa.

Kaiken kaikkiaan aineisto antaa kuvaa siitä, mikä on laadukkaan ja asiakaslähtöisen sosiaalityön esteenä. Työntekijät näkevät, että sosiaalityön resurssoinnin ja työolojen parantaminen olisi ensisijainen korjaustoimenpide. Työn rakenteiden ja laajemmin yhteiskunnallinen kehittäminen näyttää olevan vaikeaa, jos pelkästään työn perusasioita ei saada kuntoon. Kuormittuneet sosiaalityöntekijät pyrkivät selviytymään perustyöstään, eikä aikaa tai resursseja työn kehittämiseksi yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta ja asiakkaiden asianajosta puhuttakaan enää jää. Jos sosiaalityöltä odotetaan yhteiskunnallisesti ja poliittisesti vaikuttavaa asiantuntemusta, tulee korjausliikkeen lähteä ensin sieltä, missä työtä tehdään.

8.2 Pohdinta

Miten sosiaalityöntekijät sitten onnistuivat rakenteellisessa vaikuttamistehtävässä? Aineiston sosiaalityöntekijöiden puheenvuorot keskittyivät paljon sosiaalityöntekijöiden työoloihin ja vajavaisten resurssien, sekä puutteellisten rakenteiden ja toimintakäytänteiden

heijastumisesta asiakastyöhön. Varsinaista laajaa yhteiskunnallista vaikuttamista ei kuitenkaan ollut havaittavissa. Sosiaalityöntekijät toivat kyllä esiin epäkohtia, mutta eivät varsinaisia ratkaisuehdotuksia niiden korjaamiseksi. Lisäksi suoranainen asiakkaiden asianajo ja yhteiskunnallisten eriarvoisuutta lisäävien epäkohtien esiintuominen oli puutteellista. Sen sijaan aineisto sisälsi sosiaalityön arjen suhteen tietoisuuden lisäämistä, niistä haasteista, joiden kanssa sosiaalityöntekijät ovat päivittäin tekemissä.

Sosiaalityön rakenteelliset muutostarpeet ovat kuitenkin tosiasia. Sosiaalityöntekijöiden tulisi yhä aktiivisemmin ottaa roolia yhteiskunnallisina vaikuttajina ja oman alansa asiantuntijoina. Huono palkkaus ja työn kuormittavuus antavat osaltaan kahtiajakoista viestiä. Sosiaalityöntekijää asiantuntijana ja korkean koulutuksen saaneena ammattilaisena ei arvosteta. Toisaalta sosiaalityöntekijöiltä odotetaan, että heidän tulisi kyetä hallitsemaan epäinhimillisen suuri asiakasjoukko ja tehdä työnsä vieläpä eettisesti ja laadukkaasti, sekä ennen kaikkea vastuullisesti, lakeja noudattaen. Tämä tutkimus osoittaa, että rakenteelliset uudistukset sosiaalityössä ovat välttämättömiä. On kuitenkin tunnustettava myös se, että sosiaalityö tulee olemaan jatkuvan rakenteellisen haavoittuvuuden asemassa, johtuen yhteiskunnan alati muuttuvista rakenteista ja sitä kautta sosiaalityön asiakaskunnan muuttuvista haasteista. Lisäksi sosiaalityö vastaa siihen tarpeeseen, joita esimerkiksi epäonnistuneet rakenteelliset muutokset aiheuttavat kansalaisille ja ennen kaikkea sosiaalihuollon asiakkaille. Tästä syystä sosiaalityön asiantuntemus tulisi olla osa laaja-alaista yhteiskunnallista päätöksentekoa, sillä se ulottuu kansalaisten arjen jokaiselle elämän osa-alueelle. Yhteiskunnallisen eriarvoisuuden syntymistä tulisi ennaltaehkäistä jatkuvan korjaamisen sijaan. Lastensuojelun sosiaalityössä fokus tulisi vieläpä olla ensisijaisesti lasten oikeuksien puolustamisessa ja tasa-arvoisten mahdollisuuksien toteutumisessa.

Tämän tutkimuksen onnistumiseen vaikuttaa vahvasti valittu ja kerätty aineisto. Olin hieman yllättynyt siitä, että aineistoni ei sisällöllisesti tarjonnut tutkimukseni kannalta oleellista tietoa kovinkaan runsaasti. Toisaalta tämä pakotti minut tutkijana pureutumaan niihin merkityksiin, joita sosiaalityöntekijöiden julkisen viestinnän taakse saattaa kätkeytyä. Tutkijapositioni oli siinä mielessä haastava, että pystyn pitkään lastensuojelun sosiaalityötä tehneenä samaistumaan niihin rakenteellisiin heikkouksiin ja toisaalta työn haasteisiin, jotka aineistossa kävivät ilmi. Liiallinen käytännön tason ymmärtäminen saattaa joko mahdollistaa syvemmän analyysin tai sokeuttaa tutkijan aineiston tarjoamalle sisällölle ja merkityksille.

Eettisestä näkökulmasta tarkasteltuna tutkimuksen aineiston käsittely ei vaatinut erityistä sensitiivisyyttä, sen ollessa julkinen. Koin, että tutkimukseni ei varsinaisesti luo uusia näkökulmia rakenteellista sosiaalityötä koskevaan keskusteluun, vaan vahvisti aiempien tutkimusten näkemyksiä siitä, miten rakenteellista sosiaalityötä on tänä päivänä mahdollista toteuttaa. Teoreettisesti tarkasteltuna on ollut tiedossa sosiaalityöntekijöiden pysyvyyteen, saatavuuteen ja työmäärän jakautumiseen liittyvät rakenteelliset ongelmat, jotka ovat vahvasti edustettuina myös tässä tutkimuksessa.

Olisi mielenkiintoista selvittää, miten sosiaalityöntekijät pyrkivät osallistumaan poliittiseen päätöksentekoon? Tämän tutkimuksen perusteella se ei ainakaan tapahdu julkisen viestinnän kautta. Mielenkiintoista olisi myös selvittää, miten työyhteisöissä reagoidaan sosiaalityöntekijöiden julkisiin ulostuloihin tai mediavaikuttamiseen? Onko niillä vaikuttavuutta, vai onko sosiaalityöntekijöiden pelko leimaantumisesta aiheellinen? Myös sosiaalityöntekijöiden kokemukset omista rakenteellisista vaikuttamispyrkimyksistään ja niiden onnistumisista olisi mielenkiintoinen jatkotutkimusaihe.

LÄHTEET:

Heinonen, Jari 2014: Tiedontuotanto sosiaalityön rakenteellisena kysymyksenä Teoksessa: Pohjola, Anneli., Laitinen., Merja & Seppänen., Marjaana (toim.). 2014: Rakenteellinen sosiaalityö. Sosiaalityön tutkimuksen vuosikirja 2014. Kuopio: UNIPress. Sivut 34–59.

Heinonen, Hanna., Sinko, Päivi 2014: Onnistuneen lastensuojeluprosessin johtaminen. Lastensuojelun keskusliitto.

Hokkanen, Liisa 2013: Asiakaskansalaisen toimijuus sosiaalityöllisessä asianajossa. Teoksessa: Laitinen, Merja & Niskala, Asta 2013: Asiakkaat toimijoina sosiaalityössä. Tampere: Vastapaino 2013. Sivut 55–86.

Hussi, Taina 2005: Sosiaalinen raportointi tiedon rakentajana -menetelmäkuvaus ja käytännön kokemukset. SOCCAn ja Heikki Waris -instituutin julkaisusarja 4/2005.

Hämäläinen, Juha 2014: Tiedontuotanto sosiaalityön rakenteellisena kysymyksenä. Teoksessa: Pohjola, Anneli., Laitinen., Merja & Seppänen., Marjaana (toim.). 2014: Rakenteellinen sosiaalityö. Sosiaalityön tutkimuksen vuosikirja 2014. Kuopio: UNIPress. Sivut 64–86.

Kairala, Maarit, Lähteinen, Sanna & Tiitinen, Laura 2012: Rakenteellisen sosiaalityön osaaminen sosiaalityön opetuksen käytäntöyhteydessä. Teoksessa: Tuohino, Noora., Pohjola, Anneli & Suonio, Mari (toim.) 2012: Sosiaalityön käytännön opetus liikkeessä. Sosnet julkaisuja 5. Sivut 36–55.

Karjalainen, Pekka., Sarvimäki, Pirjo (toim.) 2015: Sosiaalityö hyvinvointipolitiikan välineenä 2015- toimenpideohjelma. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2005:13. Helsinki 2005.

Karvinen-Niinikoski, Synnöve 2009: Reflektiiviset rakenteet ja hyvät työnohjauskäytännöt sosiaalialan asiantuntijuutta ja vetovoimaisuutta vahvistamassa. Teoksessa: Yliruka, Laura., Koivisto, Juha., Karvinen-Niinikoski, Synnöve (toim.) 2009: Sosiaalialan työolojen hyvä kehittäminen. Sosiaali- ja Terveysministeriön julkaisuja 2009:6. Sivut 77–103.

Katisko, Marja 2016: Kulttuurienvälinen kompetenssi sosiaalityössä. Teoksessa: Törrönen, Maritta., Hänninen, Kaija., Jouttimäki, Päivi., Lehto-Lundén, Tiina., Salovaara, Petra. & Veistilä, Minna. 2016: Vastavuoroinen sosiaalityö. Gaudeamus Helsinki University press: Tallinna. Sivut 178–188.

Kilpeläinen, Arja., Romakkaniemi, Marjo 2014: Paikallisuus rakenteellisessa sosiaalityössä. Teoksessa: Pohjola, Anneli., Laitinen., Merja & Seppänen., Marjaana (toim.). 2014: Rakenteellinen sosiaalityö. Sosiaalityön tutkimuksen vuosikirja 2014. Kuopio: UNIpress. Sivut 136–161.

Luomala, Juha 1998: Ekososiaalinen tulon turvaaja. Teoksessa Matthies, Aila-Leena., Närhi, Kati (Toim.) 1998: Ekososiaalisia oivalluksia sosiaalityön arjesta. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitoksen yhteiskuntapolitiikan työpapereita no. 102. Jyväskylä 1998. Sivut 36–48.

Matthies, Aila-Leena & Närhi, Kati 2014: Ekososiaalinen lähestymistapa rakenteellisen sosiaalityön viitekehyksenä. Teoksessa: Pohjola, Anneli, Laitinen, Merja & Seppänen, Marjaana (toim.). 2014: Rakenteellinen sosiaalityö. Sosiaalityön tutkimuksen vuosikirja 2014. Kuopio: UNIpress. Sivut 87–118.

Niemelä, Pauli 2016: Hyvinvoinnin edistäminen sosiaalityön eetoksena. Teoksessa: Törrönen, Maritta., Hänninen, Kaija., Jouttimäki, Päivi., Lehto-Lundén, Tiina., Salovaara, Petra. & Veistilä, Minna. 2016: Vastavuoroinen sosiaalityö. Gaudeamus Helsinki University press: Tallinna. Sivut 97–108.

Närhi, Kati. 2003: Sosiaalityöntekijät paikallisen tason vaikuttajina. Teoksessa: Satka, Mirja., Pohjola, Anneli., Rajavaara, Marketta (toim.) 2003: Sosiaalityö ja vaikuttaminen. SoPhi. Jyväskylän Yliopisto. Sivut 57–81.

Pohjola, Anneli 2014: Rakenteellisen sosiaalityön paikannuksia. Teoksessa: Pohjola, Anneli, Laitinen, Merja & Seppänen, Marjaana (toim.). 2014: Rakenteellinen sosiaalityö. Sosiaalityön tutkimuksen vuosikirja 2014. Kuopio: UNIpress. Sivut 16–36.

Rasanen, Leena 2009: Työyhteisön kehittämistä ja työhyvinvointia tukevat johtamisen käytännöt. Teoksessa: Yliruka, Laura., Koivisto, Juha., Karvinen-Niinikoski, Synnöve (toim.)

2009: Sosiaalialan työolojen hyvä kehittäminen. Sosiaali- ja Terveysministeriön julkaisuja 2009:6. Sivut 59–76 .

Ritala-Koskinen, Aino 2003: Onnistumisia lastensuojelussa. Teoksessa: Satka, Mirja., Pohjola, Anneli., Rajavaara, Marketta (toim.) 2003: Sosiaalityö ja vaikuttaminen. SoPhi. Jyväskylän Yliopisto. Sivut 103–124.

Rowe, William, Hanley, Jill, Repetur, Moreno & Mould, John 2000: Voices of Social Work Practice: International Reflections on the Effects of Globalization. Teoksessa: Rowe, Bill (edit.) 2000: Social Work and Globalisation. Special Issue. July 2000. Canadian Association of Social Workers. Sivut 65–87.

Satka, Mirja., Pohjola, Anneli & Rajavaara, Marketta (toim.) 2003: Vaikuttamisen vaihtuvat tulkinnat. Teoksessa: Satka, Mirja., Pohjola, Anneli., Rajavaara, Marketta (toim.) 2003: Sosiaalityö ja vaikuttaminen. SoPhi. Jyväskylän Yliopisto. Sivut 7–29.

Sipilä, Anita 2011: Sosiaalityön asiantuntijuuden ulottuvuudet: Tiedot, taidot ja etiikka työntekijöiden näkökulmasta kunnallisessa sosiaalityössä. Väitöskirja. Itä-Suomen Yliopisto.

Sirkka Katriina 2014: Sosiaalityön rakenteellinen asiantuntijuus. Teoksessa: Pohjola, Anneli, Laitinen, Merja & Seppänen, Marjaana (toim.). 2014. Rakenteellinen sosiaalityö. Sosiaalityön tutkimuksen vuosikirja 2014. Kuopio: UNIpress. Sivut 111–127.

Smith, Roger 2008: Social Work and Power. Palgrave Macmillian, England.

Tiitinen, Laura 2019: Kamppailu sananvapaudesta: Sosiaalialan ammattilaisen toiminta ja valtasuhteet mediavaikuttamisen kentällä. Väitöskirja. Lapin Yliopisto Yhteiskuntatieteiden tiedekunta.

Tiitinen, Laura 2018: Sosiaalialan mediavaikuttaminen hiljaisuuden kulttuurin murtajana? Yhteiskuntapolitiikka 83 (2018):2 Sivut 171–181.

Tiitinen, Laura., Lähteinen, Sanna 2014: Julkisen viestinnän keinoilla toteutetun rakenteellisen sosiaalityön tavoitteet. Teoksessa: Pohjola, Anneli, Laitinen, Merja & Seppänen, Marjaana (toim.). 2014. Rakenteellinen sosiaalityö. Sosiaalityön tutkimuksen vuosikirja 2014. Kuopio: UNIpress. Sivut 191–210.

Tuomi, Jouni., Sarajärvi, Anneli 2003: Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Gummerus Oy, Jyväskylä. Tammi.

Tuomi, Jouni., Sarajärvi, Anneli 2009: Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Tuomi, Jouni., Sarajärvi, Anneli 2018: Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Kustannus-
osakeyhtiö Tammi.

Viirkorpi, Paavo 1990: Rakenteellisen sosiaalityön pakko ja mahdollisuudet. Sosiaalihal-
ituksen julkaisuja 17/1990.

Vornanen, Riitta., Hämäläinen, Juha & Törrönen, Maritta 2016: Sosiaalityön käytäntöpoliit-
tinen tehtävä. Teoksessa: Törrönen, Maritta., Hänninen, Kaija., Jouttimäki, Päivi., Lehto-
Lundén, Tiina., Salovaara, Petra. & Veistilä, Minna. 2016: Vastavuoroinen sosiaalityö. Gau-
deamus Helsinki University press: Tallinna. Sivut 201–219.

Talentia.fi <https://www.talentia.fi/uutiset/vakivalta-sosiaalialalla-liian-yleista-tavoitteena-nollatoleranssi/> (Viitattu 5.9.2020)

Tiitinen, Laura 2015: Vaikuttamisen valintoja. <https://www.talentia-lehti.fi/vaikuttamisen-valintoja/> (viitattu 30.8.2020)

Vantaan Sanomat 14.11.2016: Vantaan lastensuojelu on nyt Instagramissa – "Haluamme näyttää millaisia me sossun tädit olemme" <https://www.vantaansanomat.fi/artikkeli/454269-vantaan-lastensuojelu-on-nyt-instagramissa-haluamme-nayttaa-millaisia-me-sossun> (Viitattu 4.4.2020)

Weinberg, Merlinda 2008: Structural Social Work: A Moral Compass for Ethics in Practice <https://ojs.uwindsor.ca/index.php/csw/article/view/5761/4703> (Viitattu 8.11.2020)

Zechner, Minna., Romakkaniemi, Marjo 2020: Muutos haastaa sosiaalipolitiikka ja palvelujärjestelmää. Janus, Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti. Pääkirjoitus. Vol 28 Nro 3 (2020): Janus 28 (3) <https://doi.org/10.30668/janus.97291> (Viitattu 24.10.2020)

Lakilähteet:

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417

Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301

Aineistoartikkelit julkaisujärjestyksessä

1. ***”Omiin muroihin pissijöitä” – lastensuojelusta vastaava johtaja soimaa alaisiaan, mutta Vantaa lupaa silti muutoksia kaupungin toimintaan*** Maija Aalto HS/Kaupunki. 2.1.2017.
2. ***Reetta Lehto joutui luopumaan sijaislapsesta kymmenen vuoden jälkeen – Helsingissä yli 40 lasta siirrettiin viime vuonna äkisti pois sijaisperheestään*** Maija Aalto HS/Kaupunki. 15.1.2017.
3. ***Viranomaiset hakivat espoolaispojan kesken koulupäivän – vakavasti sairas äiti ei pääse tapaamaan satojen kilometrien päähän vietyä lastaan*** Anu-Elina Ervasti HS/Kaupunki. 18.1.2017.
4. ***AVI: Oulun törkeän hyväksikäyttö tapauksen selvityksessä merkittäviä puutteita – lastensuojelun asiakirjoja kadoksissa*** Ville Eloranta, Minna Pölkki HS/Kotimaa. 18.1.2017.
5. ***Vieraiden miesten treffipyyntöjä, uhkailua ja savukaasupanos työpaikalla – kosta hautonut asiakas vainosi vuosia*** Marjo Oinosta Suvi Vihavainen HS/Kotimaa. 24.1.2017.
6. ***Vaihteeksi hyvä uutinen lastensuojelusta: Espoon nopean toiminnan Team Ahma palkittiin*** Maija Aalto HS/Kaupunki. 15.3.2017.
7. ***Helsingissä on tehty silpomisepäilyjen takia kiireellisiä sijoituksia – Lapsena silvottu kertoo: ”Menetin niin paljon verta, että melkein kuolin”*** Satu Pajuriutta HS/kaupunki. 21.8.2017.
8. ***Helsingissä on jopa 12-vuotiaita seksinmyyjiä – Alaikäisten seksikaupasta ei juuri hiiskuta, mutta ilmiö on tuttu nuorten kanssa työskenteleville*** Liisa Niemi HS/Kaupunki. 22.9.2017.
9. ***Maahanmuuttaja taustainen 16-vuotias poika käytti nuuskaa, isovelji hakkasi tunnin ajan sähköjohdolla ja rautaputkella – ”Kunniaväkivalta koskee myös poikia”*** Satu Pajuriutta HS/Kaupunki. 17.10.2017.
10. ***Kymmeniä lastensuojeluilmoituksia makaa Vantaalla hoitamatta, koska päteviä työntekijöitä ei ole – ”Pelkkä raha ei tilannetta ratkaise”*** Maija Aalto HS/Kaupunki. 9.11.2017.
11. ***Lastensuojelun työntekijät uupuvat, eikä yhteiskunnalla ole mitään säädöksiä henkilöstöpulaan – yhdellä sosiaalityöntekijällä voi olla jopa yli sata lastensuojelun asiakasta*** Olli Pohjanpalo HS/Politiikka. 20.11.2017.

12. *Vantaan lastensuojelun työntekijät: Oikeasti täällä on kaaos, vaikka muuta väitetään – ”Tässä puhutaan nyt kuusivuotiaista yrittämässä lyödä puukolla ikäistään”* Maija Aalto HS/Kaupunki. 20.11.2017.
13. *Lastensuojeluun tarvitaan lailla säädetty maksimimitoitus* HS/Mielipide/Mielipide. 26.11.2017.
14. *Minna oli niin juovuksissa, ettei voinut hakea lastaan päiväkodista – Lopulta alkoholismiaan vuosia peitelty äiti löysi oman pohjansa ja soitti itse lastensuojeluun* Marjaana Varmavuori HS/Kaupunki. 21.1.2018.
15. *Lontoosta tuodaan Suomeen lastensuojelun vallankumousta – näin se taipuu Vantaan oloihin* Maija Aalto HS/Kaupunki 9.3.2018.
16. *Lastensuojelun viimeinenkin työntekijä lähti, tilanne Paraisilla ”kaaoksessa”- Irtilsanoutunut HS:lle: ”Työtä ei pystynyt tekemään lakisääteisesti ja eettisesti oikein”* Anne Kantola, Päivi Repo HS/Kotimaa. 5.4.2018.
17. *Osa lastensuojelulapsista tiputetaan tyhjän päälle 18-vuotissyntymäpäivänä – Anni Riikonen muuttaa sijaiskodistaan ammattitutkinto ja isän jauhelihakastikeresepti turvanaan* Maija Aalto HS/Kaupunki. 6.6.2018.
18. *Kesäinen alkoholinkäyttö lisää töitä lastensuojelussa – Miten ulkopuolinen voi puuttua, jos herää huoli juopottelevan vanhemman lapsesta?* Minna Pölkki HS/Kotimaa. 4.7.2018.
19. *Vanhemmat miehet saalistavat alaikäisiä tyttöjä Tinderissä – ”Joka toinen viikko poliisille ilmoitetaan näistä”* Satu Pajuriutta HS/Kaupunki. 6.7.2018.
20. *Espoolaisilta 13-vuotiailta löytyi huume seulassa jopa viittä eri ainetta – Eräs poika yritti sekavassa tilassa kaupata rauhoittavia lääkkeitä lastensuojelun työntekijälleen* Satu Pajuriutta HS/Kaupunki. 11.7.2018.
21. *Alle kouluikäinen isovelji haki Annemari Karjalaisen kotiin pulkassa vetäen – Vasta aikuisena hän oppi, että pitäisi sanoa sijaissisarusta ja sijaiskotiin* Maija Aalto HS/Kaupunki. 15.7.2018.
22. *Lapsi ilmestyi kotioven taakse likaisena ja nälkäisenä – Kun lapsi oli suihkussa, äiti soitti poliisit viemään huumeriippuvaisen pojan takaisin laitokseen* Pauliina Jokinen HS/Kaupunki. 24.7.2018.
23. *Lastensuojelun työntekijät: Lasten tapaamiseen on liian vähän aikaa – pahimmillaan alle kymmenesosa työajasta lasten kanssa kasvotusten* Saara Tammi HS/Kotimaa. 21.8.2018.

24. *Paljastukset koulukodin mielivaltaisista rangaistuksista tuovat pika vauhtia muutoksia lakiin – lapsia aiotaan viimein kuulla* Pauliina Grönholm HS/Kotimaa. 20.9.2018.
25. *Espoon lasten suojelu havahtui ongelmaan: Vieraskieliset perheet ovat yli edustettuina etenkin kriisi tilanteissa* Marjaana Varmavuori HS/Kaupunki. 5.10.2018.
26. *Kahdeksanvuotias ei tiennyt omaa nimeään, teinit pyörittivät yksin perhearkea – Lastensuojelu törmää pääkaupunkiseudulla yllättäviin ongelmiin vieraskielisten perheiden kanssa* Marjaana Varmavuori HS/Kaupunki. 5.10.2018.
27. *Pula lastensuojelun työn tekijöistä kärjistyi Helsingissä – kolmesta yksiköstä ovat hävinneet lähes kaikki sosiaalityöntekijät ja kaupunki anelee väkeä ylityö talkoisiin* Maija Aalto HS/Kaupunki. 12.10.2018.
28. *Pakolaislapsilla on jatkuva huoli perheestään* HS/Mielipide/Lukijan mielipide. 10.12.2018.
29. *Minna Manelius salaa tiukasti osoitteensa, sillä lasten suojelu työntekijän valta ruokkii uhkauksia – Tietojen luovutus kieltojen määrä on kasvanut räjähdysmäisesti* Elisa Rimaila HS, Päivi Paulavaraa HS/Kotimaa. 17.12.2018.
30. *Helsinki lähes kaksin kertaistaa lastensuojelun jälkihuollon sosiaalityön tekijöiden määrän* Noona Bäckgren HS/Kaupunki. 12.1.2019.
31. *Lastensuojelun nuoret ovat saamassa tukea jälkihuollosta 25-vuotiaaksi asti – ”Mikään ei olisi niin hienoa”* Suvi Vihavainen HS/Kotimaa. 14.3.2019.
32. *Poliisi löysi 15-vuotiaan tytön ryyppäämästä, äitiin oltiin yhteydessä heti – Lastensuojelu pantiin pikkukaupungissa kuntoon eikä se edes maksanut mitään* Jenni Hakkarainen HS/HS Järvenpää. 14.3.2019.
33. *Hatkassa* Katarina Malmberg HS/Elämä. 27.5.2019.
34. *Sara jäi ikuisesti kahdeksannelle luokalle – huostaan otetun nuoren koulu jää usein kesken turhaan* Satu Vasantola HS/Sunnuntai. 15.7.2019.
35. *Vantaan lastensuojelusta lähti kerralla useita avaintyöntekijöitä, laitoksiin sijoitettujen 250 lapsen asioiden valvonta jäi kahdelle työntekijälle* Marja Salomaa HS/Kaupunki. 5.9.2019.
36. *Lastensuojelussa vallitsee uuvuttava pärjäämisen kulttuuri, jossa jatkuvan kuorimituksen ajatellaan kuuluvan työhön* Mielipide/Lukijan mielipide 8.9.2019.
37. *Vaikeita lastensuojelua koskevia päätöksiä joudutaan tekemään yksin ja kiireessä* Mielipide/Lukijan mielipide 8.9.2019.

- 38. Epäkohtia paljastavat työntekijät ottavat henkilökohtaisen riskin pyrkiessään parantamaan palvelun laatua** Mieliipide/Lukijan mieliipide. 11.9.2019.
- 39. Henkilöstöjohtaja suututti Vantaan lastensuojelun työntekijät joulupukki-komentillaan – Ulosmarssia seurasi palkankorotus** Maija Aalto HS/Kaupunki. 11.9.2019.
- 40. Lastensuojelun kriisistä on tiedetty jo vuosikymmeniä** Mieliipide/Lukijan mieliipide. 14.9.2019.
- 41. Tätä on lastensuojelun työntekijäkato käytännössä: Vantaalainen perheenäiti piiloutuu suihkuun itkemään, koska kukaan ei auta hänen vaikeasti oireilevaa poikaansa** Maija Aalto HS/Kaupunki. 13.10.2019.
- 42. Salassapito vaarantuu avokonttoreissa** Mieliipide/Lukijan mieliipide. 7.12.2019.
- 43. Helsinki, Espoo ja Vantaa ovat täydessä valmiudessa ottamaan vastaan al-Holin leiriltä saapuvia lapsia** Satu Pajuriutta HS/Kaupunki. 11.12.2019.
- 44. Lastensuojelun viranomaisille on annettava työrauha al-Holin tilanteesta huolimatta** Mieliipide/Lukijan mieliipide. 19.12.2019.